

زنجیرہی ئیسلام و لاوان

(۳)

لہ گہل کیدا دادہ نیشیت و ہاورئیہ تی کی دہ کہیت ؟

مَنْ تَجَالِسُ وَمَنْ تُصَاحِبُ ؟

نووسینی : عبد اللہ علی الجعیشن

وہرگیڑانی : محمد عبد الرحمن لطیف

مزگہ وتی (شیخ ابراہیم) / کہ لار

۱۴۳۸ کوچی

چاپی بیست و سئیہم

لہ بلاوکر اوہ کانی

مالپہری بہ ہشت و وہ لامہ کان

ba8.org

walamakan.com

پیشہ کی چابی دووہم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سوپاس و ستایش بُو خَواي پەروردهگار (یهك مانگ) تیپەر نه بوو به سهر چاپی یه كه می ئەم نامیله كه یه دا هه موو نوسخه كانی ته واو بوون و داواکاری یه کی زۆریشی له سهره ...

ده توانم بلیم : هوی سهره کی ئەمهش دهگه ریته وه بُو چه ند خالیك ، له وانه :

۱ - گرنگی نووسراوه كه ، چونكه باس له بابه ته کی واقعی و زیندوو و پیویستی رۆژگاری ئیستا دهكات .

۲ - سادهیی شیوازی دارشتن و بهردهست خستنی زانیاری یه كان بُو لاوانی ئەمپۆ كه به ئاسانترین شیوه بتوانن لی تیبگن و پیی سوودمه ند ببن ، چونكه به پراستی وشه و زاراوه ی زل و په ونه قدارى بئ ناوه پۆك میشكى زۆربه ی لاوانی ئەمپۆی ماندوو کردوه .

۳ - خویندنه وه ی ئەم نامیله كه یه و هاوشیوازه كانی هیز و توانایه ك ده به خشیت به لاوانی رۆژگاری ئیستا كه له بۆشاییه کی پۆحی و حاله تیکی دهروونی ناوه مواردا ده ژین ، به پراستی دیاری کردنی هۆكاره كانی ئەم حاله ته و دهستنیشان کردنی ریگاكانی چاره سهر ده بیته مایه ی پر کردنه وه و چاره سه کردنی ئەو بۆشاییه پۆحی و حاله ته دهروونی یه ناوه مواره ، ناوه پۆکی ئەم نامیله كه یه ش هه ولکی دلسۆزانه بوو له م بواره دا .

پیم باشه لییره دا ئامارزه به چه ند خالیك بدهم :

۱ - له م چاپه نوییه دا به هاوکاری و پیداچوونه وه و تیبینی چه ند برا و خوشکیکی به پیزه له چاپی یه كانی چاپی یه كه می ئەم وه رگیپانه پاستكرانه وه ، داواكارم خوی گه و ره پاداشتی هه موویان به چاكه بداته وه و نمونه یان زۆر بكات و ئەو هه وله دلسۆزانانه یان بکاته سه ده قه یه کی به رده وام بُو قه بر و قیامه تیان .

۲ - هه ندیک له خوینهرانی ئەم زنجیره یه (له گه ل کیدا داده نیشته و هاورییه تی کی ده كه یته ؟) و زنجیره كه ی پیشوویش (برای لاوم چون به رهنگاری ئاره زوو ده بیته وه ؟) :

پرسیاریان ده کرد سه باره ت به وه ی ئایا بُو چی ته نها باسی (برا) و (برایه تی) و (برایان) ده کریت ؟ ئەی بُو باسی (خوشك) و (خوشکایه تی) و (خوشکان) نا کریت ؟

له وه لامدا ده لیم : ئەمه ئەوه ناگه یه نیته كه وا ئیمه خوشکانی

به ئیمان و حه یا و حیسمهت په راویز ده خه ین !

نه خیر هه رگیز وانی یه و هه ر که سیکیش وا تیبگات ئه وا زور به هه له داچووه !

له بهر ئه مه له کتیبی (برایه تی نیوان موسلمانان) دا له په راویزی لاپه ره (۴) دا ئاماژه م به هوکاری

ئه مه داوه و نووسیومه :

پیویسته ئه وه بزانیته که ئه م بابه ته (برایه تی) و هاوشیوازه کانی ته نها تاییه ت نی یه به پیوانی
موسلمان ه وه ، به لکو ئافره تان و خوشکانی موسلمانیش ده گریته وه چونکه (برایه تی له نیوان پیواندا =
خوشکایه تی له نیوان ئافره تاندا) ، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموویه تی : ((إِنَّمَا النِّسَاءُ شَقَائِقُ الرِّجَالِ))
[صحیح سنن أبي داود رقم : (۲۱۶)] واته : ئافره تان هاوشان و له ریزی پیواندان .

له مه وه ئه وه تیده گه ین که هه ر ئایه ت و فرموده یه ک فرمانی تیدا بوو بو پیوان یان باسی پیوانی
ده کرد ئه وا ئافره تانیس ده گریته وه .

قال الحافظ ابن حجر في "فتح الباري شرح صحيح البخاري":

(إِنَّمَا خُصَّ الذَّكَرُ بِالذِّكْرِ لِكَوْنِ الرِّجَالِ فِي الْعَالَمِ هُمُ الْمُخَاطَبُونَ وَالنِّسَاءُ شَقَائِقُ الرِّجَالِ فِي الْأَحْكَامِ
إِلَّا مَا خُصَّ)* .

واته : به راستی له بهر ئه وه به تاییه ت باسی په گه زی نیر کراوه چونکه زوربه ی جار گوftar رووبه پرووی
پیوان کراوه ته وه و ئافره تانیس له باسی ته حکامه کانی شه رعدا هاوشانن و له ریزی پیواندان ئیللا له و
حوکمانه دا نه بیته که وا تاییه تن به پیوانه وه .

خوای گه وره له قورئاندا فرموویه تی

: ﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ

الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾ [التوبة] .

واته : ئیمانداران له پیوان و ئافره تان هه ندیکیان دؤست و پشتیوانی هه ندیکی تریانن ،
هه موویان فه رمان ده که ن به چاکه و پیگری ده که ن له خراپه و نویتز ده که ن و زه کات ده دن و
گوپرایه لی خوا و پیغه مبه ره که ی ده که ن ، ئه وانه خوا په حمیان پی ده کات ، به راستی خوا
به ده سه لات و دانایه .

۳ - سه باره ت به (پیکه وه دانیشتن و هاوهرییه تی و په یوه ندی نیوان کوران و کچان) که له م
نامیلکه یه دا ئاماژه ی بو نه کراوه و بابه تیکی زور هه ستیار و پیویست و زیندوویشه به پشتیوانی

* فتح الباري : (۱ / ۳۳۳) ، وانظر : (۶ / ۷۴۰) منه أيضاً .

خوای گه وره له زنجیره ی داهاتوودا ده یخه یینه بهر لیکولینه وه و له ژیر ناونیشانی (هاوریه تی و په یوه نندی نیوان کوران و کچان) دا چاپ ده کریت (إِنْ شَاءَ اللَّهُ) .

له کوتایی ئه م پیشه کی یه دا دووباره سوپاس و ستایشی خوای زانا و دانا ده که م و داوای لیده که م که ئه م هه وله که مه م به پاکی لیقه بول بکات و بیکاته تیشوو یه ک بو قه بر و قیامه تم ..

وه رگپر :

محمد عبد الرحمن لطیف

(٢٤ / ٤ / ١٤٢٩ ک - ٢٩ / ٥ / ٢٠٠٨)

کوردستان / که لار

پیشہ کی نووسہر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله رب العالمين ، وصلى الله وسلم على عبده ورسوله نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين ، أما بعد :

ئەم نووسراوہ چەند لاپەرہیہ کہ کۆمکردوونہ تەوہ لە فەرموودەکانی پیغەمبەر (ﷺ) ، وە لە وتە ی زانایان و دانایان سەبارەت بە هاندان بۆ هەلبژاردنی هاوپی و برادەری صالح و چاک ، وە سەبارەت بە ووریا کردنەوہ و ئاگادار کردنەوہ لە هاوپی و برادەری خراب ، لە گەل ڕوون کردنەوہی بەرھەم و شوینەواری ئەم و ئەویش .

ھیچ ھەول و تیکۆشانی منی تیدا نی یە جگە لە هەلبژاردن و بەند کردن و کۆکردنەوہی نەبیّت لە جیگایە کدا ، بۆ ئەوہی بکەوێتە بەرچاوی بریانی خواییم لە گەنجە بە هیوا و ئومیدمەندەکان .

برا و خوشکی گەنج :

ئەم وتە و حیکمەتانە بکە بە چرایەک ڕووناکی لیۆہ وەربگریت ، وە نەکەیت هەلبژاردنی هاوپی کەت بەند بیّت بە خوشەویستی سروشتیەوہ یان بە ھەوا و ئارەزووہ یان بە (مزاج) وە ، چونکە چەندین مەوۆف ھەیە خۆپاریزی دەکات لە خواردنەمەنیەک کہ حەزی لیدەکات یان لە ئارەزوویەک کہ دەروون و نەفسی بۆی دەروانیّت ئەمەش لە ترسی ئەو ئەنجامە ی کہ لیبی دەکەوێتەوہ چ ئیستا بیّت یان لە داھاتوودا .

وہ لە بیرت نەچیت پیاپیروہ بۆ برای موحتاجت پارانەوہیەکی نھینی کہ خوا سوودەکە ی بگە یە نیّت بە ئەو و بە تۆش .

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

عبد الله بن علي الجعیش
القصیم - بريدة - كلية الشريعة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين ، والصلاة والسلام على مَنْ بعثه الله رحمةً للعالمين ، وعلى آله وصحبه أجمعين ، وبعد :

خوای پاک و پایه بهرز مه بهستی خوئی له دروست کردنی جنوکه و مروّف دیاری کردووه ئەویش : په رستنی خوایه به تهنهها به بی شهريک و هاوه لبرياردان بوئی ، وهك فهرموویه تی :

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ [الذاريات] .

واته : خوا جنوکه و مروّقی دروست نه کردووه تهنهها بو یهك مه بهست نه بیّت ئەویش په رستنی خوایه به تاك و تهنهها و بی شهريک و هاوه لبرياردان بوئی .

وه فهرموویه تی : ﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ﴿٣٦﴾ ﴾ [النحل] .

واته : ئیمه بو هه موو ئوممهت و قهوم و کومه له خه لکیك پیغه مبه ریگمان ناردووه بو ئەوهی : خوا به تهنهها به رستن و دوور بکه ونه وه له طاغوت و ئەوانه ی که جگه له خوا ده په رستری .

وه فهرموویه تی : ﴿ تَبَرَّكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾ ﴾ [الملك] .

واته : گه ورهیی و پایه به رزی بو ئەو خوایه ی که مولکی به دهسته و توانای به سه ر هه موو شتیگدا هه یه ، ئەو خوایه ی که مردن و ژیا نی دروست کردووه بو ئەوهی تا قیتان بکاته وه تا ده ربکه ویت کامتان کرده وه تان چاکتره ، وه ئەو خوایه توانای به سه ر هه موو شتیگدا هه یه و لیبورده شه بو تا وانباران .

وه جگه له مانهش چه ندين ئایه تی تر هه ن که به لگه ن له سه ر دیاری کردنی ئامانج و مه بهست له دروست کردنی خه لک که ئەویش په رستنی خوایه به تاك و تهنهها و بی شهريک .

وه دانایه تی و حیکمه تی خوا له دروستکراوه کانیدا وا ده خوازیت که مروّف به سروشتی خوئی چه ز له تیکه لاوی که سانی تر بکات و له گه لیاندا دانیشیت و کوبیته وه .

وه ئه م دانيشتن و هاوهرپيه تي يه شوينه وار و پاشماوه ي پوون و ئاشكرای هه يه له سه ر بۆچوون و ريباز و په وشت و ئاكارى مرؤف ، وه هؤكارى كى كاريگه ره بۆ ديارى كردنى پاشه پوژ و داهاتووى مرؤف و به خته وه رى دونيا و دواپوژى .

چونكه مرؤف كاريگه ر ده بيت و چاو له هاومه جليس و هاوهرپى ده كات له بۆچوون و بيروباوه ر و په وشت و ئاكار و كرده وه كانيدا ، وه ئه م چاو ليكردنه ش له ناخ و له سه ر جهسته و بۆچوون و په وشت و كرده وه كانيدا په نگ ده داته وه .

وه شه رع و عه قل و واقع و ئه زمون (التجربة) و بينينيش هه موو به لگه ن له سه ر ئه م پاستى يه .

جا له به لگه كانى شه رع : ئه وه واله يه كه خواى پاك و بى عه يب بۆمان باس ده كات سه باره ت به په شيمان بوونه وه ي سته مكار و زالم له پوژى قيامه تدا له سه ر هاوهرپيه تي كردنى له گه ل كه سانى كى گومرا و لادهر له ريگاي پاست كه بوونه ته هؤكارى گومرا بوونى ، خواى پايه به رز ده فه رمويت : ﴿ وَيَوْمَ يَعْضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَيْلًا ﴿٢٧﴾ يَا بُولَاقِي لَيْتَنِي لَمْ أَخِذْ فَلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾ ﴾ [الفرقان] .

واته : له پوژى قيامه تدا سته مكار و زالم له په شيمانيدا قه پ ده كات به هه ردوو ده ستيدا و ده لى ت : خوژگه ريگا و ريبازى پيغه مبه رم (ﷺ) بگرتبايه ته به ر ، وه نه مان بۆ خو م خوژگايه فلانه كه سم نه كرده يه به هاوهرپى خو م چونكه ئه و گومراى كردم و ريگاي يادكردنى خواى له بير بردمه وه دواى ئه وه ي كه هات بۆ لام و بوو به هاوهرپم ، وه شه يتان به رده وام مرؤف له خشته ده بات و ده يخلسكى ني ت .

ئيمامى (ابن جرير الطبري)^(١) له ته فسيري ئه م ئايه ته دا فه رموويه تي : (له پوژى قيامه تدا سته مكار و هاوبه ش په يداكه ر له په شيمانيدا قه پ ده كات به هه ردوو ده ستى خويدا له سه ر ئه و كه مته ركه مى يه ي كه كرده ويه تي ده ركه ق به خوا ، و خو ي له ناو بردوو و فه وتاندووويه تي به كوفر كردن له پيناو گوپرايه لى كردنى هاوهرپى و براده ره كه يدا كه ريگري لى

^(١) تفسير الطبري : (١٩ / ٧) .

ده کرد له سهر ریگای راستی خوا ، وه ده لیت : خوژگایه له دنیا دا ریگای پیغه مبهرم (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بگرتبایه ته بهر .. واته : ریگای پزگاری له سزای خوا).

وه که خوای گه وره ده فه رمویت : ﴿لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي﴾ هه والی په شیمانی ئه و که سه مان بۆ باس ده کات له سهر ئه وهی که پیشتر له دنیا دا کردوویه تی له تاوان کردن ده رحه ق به خوا له پیناو گوپرایه لی کردنی هاوپیکیه : واته : (گومرای کردم و لای دام له ریگای ئیمان و قورئان دوی ئه وهی که هات بۆلام و بوو به هاوپییم و ریگری لی کردم له سهر ریگای خوا)^(۲).

هه روه ها خوای پاک و پایه به رزفه رموویه تی : ﴿الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ [الزخرف].

واته : براده ران له پوژی قیامه تدا هه ندیکیان دوژمنی هه ندیکیان ته نها که سانی له خوا ترس و خو پاریزهر له تاوان نه بییت .

جا براده ران و هاوه لآن له سهر غهیری گوپرایه لی بۆ خوا هه ندیکیان دوژمنی هه ندیکیان له پوژی قیامه تدا ، وه سه رچاوه و هوکاری ئه م دوژمنایه تی به بریتی به له وهی که هه ندیکیان یارمه تیده ری هه ندیکی تریان بووه له سهر ناحه قی ، و بانگه واز کاری بووه بۆ لاری بوون و گومرایی .

به لام براده ره له خوا ترسه کان ئه وانیه که خوایان ده پاریزن له تاوان ئه و خۆشه ویستی هه ندیکیان بۆ هه ندیکی تریان له پوژی دوایدا به هیژ تره له خۆشه ویستی دنیا ، ئه مه ش له بهر ئه وهیه که هه ندیکیان یارمه تیده ری هه ندیکی تریان بوون بۆ کاری خیر و چاکه ، وه

^(۲) ئیمامی (السیوطی) له تهفسیره کهیدا (۶ / ۲۵۰) له (ابن عباس) هوه (أثر) يك ده گپرتیه وه و (سند) هه کهشی به (صحيح) داناوه ، ئه مه ش له پوونکردنه وهی هوی دابه زینی ئه م نایه تدا ، که به هوی (عقبه بن أبي معيط) هوه دابه زیوه له کاتیکدا که موسولمان بوو ئه نجا هه لگه رایه وه و وازی له ئیسلام هیئا له بهر خاتری هاوپییه کی کافر و بی باوه ری که له و کاته دا له شام بوو ، ئه نجا که براده ره کهی گه رایه وه و ناماده بوو توپه بوو له (عقبه) ، جا ئه ویش کوفری کرد و هه لگه رایه وه له ئیسلام له بهر خاتری ئه و هاوپی کافر و مل هوپه ری .

به لام له گه ل ئه مه شدا له (علم الأصول) دا ئه وه سه لمینراوه : (إِنَّ الْعِبْرَةَ بَعْموم اللفظ لا بخصوص السبب) واته : عیبره ت به گشتیتی له فزی نایه ته که به نه ک به تاییه تمه ندیتی هوکاری دابه زینه کهی .

بویه ئیمامی (ابن کثیر) فه رموویه تی : (جا چ ئه م نایه ته هوی دابه زینی (عقبه بن أبي معيط) بییت یان غهیری ئه و له به د به خت و خه ساوومه ندان : ئه و گشتی به بۆ هه موو سته مکار و زالمان) تفسیر ابن کثیر : (۶ / ۱۱۶) .

هانده ري يه کتر بوون بو گوپرايه لي خوا و پيغه مبه ر (ﷺ) ، وه يه کتر يان ووريا و ناگادار ده کرده وه له خراپه و خراپه کاري .

پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تي : ((إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ : كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِحِ الْكَبِيرِ ، فَحَامِلِ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحاً طَيِّبَةً ، وَنَافِحِ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحاً خَبِيثَةً))^(۳) .

واته : نمونه ي هاومه جليسي چاك و هاومه جليسي خراپ : وه كو هه لگري بوئي ميسك (واته بو ن فروش) و فووکار به کوورده دا وايه ، جا هه لگري بوئي ميسك يان له و بو نه ت پي ده به خشيت يان لي ي ده کريت يان بوئي خوشي لي هه لده مژيت ، به لام فووکار به کوورده دا يان جله کانت ده سوتيني ت يان بوئي پيسي لي هه لده مژيت .

پيغه مبه ر (ﷺ) - له م فه رموده يه دا - نه وه ي پوون کردووه ته وه که هاومه جليس و برادر کاريگه ري هه يه له سه ر هاومه جليس و برادره که ي به خراپه يان به چاکه ، به پي ي چاکي تي و گنده لي تي نه و که سه ، ده بينيت هاوپي ي چاکي شوبه اندووه به هه لگري بوئي ميسك (واته بو ن فروش) چونکه نه گه ر تو له گه ليدا دانيشتيت و هاوپي هه تي ت کرد نه و بي گومان له وه وه يه کي ک له م سي شته ت ده ست ده که وي ت :

يان له و بو نه ت پي ده به خشيت ، يان لي ي ده کريت ، يان به لايه ني که مه وه بوئي خوشي لي هه لده مژيت که کاريگه ري هه يه بو سه ر ده روون و لاشه و جله کانت ، هه روه ها هاومه جليس و برادره ري چاک بي گومان سوودي لي ده بينيت و سوودمه ند ده بيت به دانيشتن له گه ليدا ، وه ک چو ن دو اي که مي کي تر با سي سووده کاني دانيشتن و هاوپي هه تي کردني چاکه کاران و خيرخوازان ده که م .

هه روه ها پيغه مبه ر (ﷺ) هاومه جليسي خراپي شوبه اندووه به فووکار به کوورده دا ، نه مه يان بليسي نه ئاگره که ي به رز و بلاوده بي ته وه و دي ت به سه رتا و جله کانت ده سوتيني ت ، يان به لايه ني که مه وه بوئي پيسي لي ده بينيت که به ر له ش و جله که ت ده که وي ت ، هه روه ها هاوپي ي خراپ بي گومان زه ره رمه ند ده بيت به دانيشتن له گه ليدا ، وه ک چو ن به ووردي باسه که ي دي ت .

^(۳) صحيح البخاري رقم : (۲۱۰۱) و (۵۵۳۴) وصحيح مسلم رقم : (۲۶۲۸) من حديث أبي موسى ، واللفظ المذكور لمسلم .

(النووي) په حمه تی خواى لیبیت سه باره ت به م فهرمووده یه فهرموویه تی : (فیه فضیلهٔ مُجَالَسَةِ الصَّالِحِينَ وَأَهْلِ الْخَيْرِ وَالْمُرُوءَةِ وَمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَالْوَرَعِ وَالْعِلْمِ وَالْأَدَبِ ، وَالنَّهْيِ عَنِ مُجَالَسَةِ أَهْلِ الشَّرِّ وَأَهْلِ الْبِدْعِ وَمَنْ يَعْتَابِ النَّاسَ أَوْ يَكْثُرَ فُجْرُهُ وَبَطَالَتُهُ وَنَحْوَ ذَلِكَ مِنَ الْأَنْوَاعِ الْمَذْمُومَةِ) (۴).

واته : ئەم فهرمووده یه ئەوهی تیدایه که : هاوړپیه تی کردن و دانیشتن له گه ل پیاوچاگان و خیرخوازان و که سانی خاوهن که سایه تی و پیاووه تی و په وشت پیروژ و خو پاریز له وهی که ترسی قیامه تی له سهره و خاوهن زانست و به ئەدهب کاریکی چاک و فه رمان پی کراوه ، ههروه ها قه دهغه کردنی هاوړپیه تی کردن و دانیشتنی تیدایه له گه ل خرابه کاران و بیدعه چی یه کان و ئەوانه ی که غه بیه تی خه لک دهکن یان ئەوانه ی که تاوان زور دهکن و بی کارن و هاوشیوهی ئەمانه له جوړه زه مکاروه کان .

وه (ابن حجر) یش په حمه تی خواى لیبیت فهرموویه تی : (وَفِي الْحَدِيثِ النَّهْيُ عَنِ مُجَالَسَةِ مَنْ يُتَأَذَى بِمُجَالَسَتِهِ فِي الدِّينِ وَالْدُّنْيَا ، وَالْتَرغِيبِ فِي مُجَالَسَةِ مَنْ يُنْتَفَعُ بِمُجَالَسَتِهِ فِيهِمَا) (۵).

واته : ئەم فهرمووده یه قه دهغه کردنی هاوړپیه تی کردن و

دانیشتنی تیدایه له گه ل ئەو که سهی که زهره رمه ند و تووشی نازار ده بیت له دانیشتن له گه لیدا له بواری دین و دونیادا ، وه هاندانی تیدایه بو هاوړپیه تی کردن و دانیشتن له گه ل ئەو که سهی که سوودمه ند ده بیت له دانیشتن له گه لیدا له هه ردوو بواره که دا .

وه (السعدی) یش په حمه تی خواى لیبیت فهرموویه تی :

(پیغه مبه ر ﷺ) دوو نمونه ی هی ناو ه ته وه و ئەوهی پوون کردوو ه ته وه که وا هاوړی و براده ری چاک تو له هه موو حاله تی کدا له گه لی له دهسکه وت و خیردا ده بیت ، وه ک هه لگری بوونی میسک که سوود ده بنیت له و میسکه ی که پییه تی ، یان به پیبه خشین یان به به رامبه ر ، وه که مترینی ئەمانه ماوهی دانیشتنه له گه لیدا که تو ده رونت ئاسوده ده بییت به بوونی میسکه که ، جا ئەو خیره ی که تووشی به نده ده بییت له هاوړی و براده ری چاکه وه به هیزتر و چاکتره له میسکی زور چاک ، چونکه یان ئەوه ت فی رده کات که سوودی لیده بینیت بو دین و دونیات ، یان ئاموژگاری یه کت پیشکه ش ده کات ، یان وریا و ئاگادارت ده کاته وه له مانه وه له سهر ئەوهی زیان و زهره رت پی ده گه یه نییت ، هاوړی و براده ری چاک

(۴) فتح الباری : (۴ / ۳۲۴) .

(۵) شرح صحیح مسلم : (۱۶ / ۱۷۸) .

هانت دەدات بۆ گوێرپایه‌لی خوای گه‌وره و چاکه‌کاری له‌گه‌ڵ باوک و دایک و گه‌یانندی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی ، وه به‌رچاوت پۆشن ده‌کاته‌وه و که‌موکوپری‌یه‌کانی خۆت پيشان دەدات ، وه بانگه‌وازت ده‌کات بۆ په‌وشته‌ پیرۆز و باشه‌کان به‌ گوفتار و کردار و حال و ئاکاری ، چونکه‌ مرۆف پاهینراوه له‌سه‌ر چاولیکردنی هاوپی و ئه‌وه‌که‌سه‌ی که له‌گه‌ڵیدا دادەنیشیت ، ته‌بیعت و ده‌روونه‌کان هۆگری یه‌کترن ، هه‌ندیکیان ئه‌وی تریان ده‌بات به‌ره‌و خیریان به‌ره‌و دژه‌که‌ی ، وه که‌مترین شتیکی سوودی لیببینیت له‌ هاوپی و براده‌ری چاک - که سوودیکه‌ سوکایه‌تی پیناکریت - ئه‌وه‌یه‌ که به‌ هۆیه‌وه خۆت ده‌گریته‌وه له‌ خراپه‌کاری و تاوانه‌کان ، له‌به‌ر ئاگابوون له‌ خاتری براده‌ریتی ، وه له‌به‌ر پيشبرکێ کردن له‌ کاری خیر و چاکه‌دا ، وه بۆ خۆبه‌رز پراگرتن له‌ خراپه‌ و خراپه‌کاری ، وه بۆ ئه‌وه‌ی پارێزگاریت لیبکات له‌ کاتی ئاماده‌بوونت و نادياریتدا ، وه بۆ ئه‌وه‌ی سوودمه‌ند ببیت به‌ خۆشه‌ویستی و دوعای خیری بۆت له‌ کاتی ژيانندا و له‌ دواي مردنیش ، وه بۆ ئه‌وه‌ی به‌رگریت لیبکات به‌ هۆی په‌یوه‌ندی پی کردن و خۆشه‌ویستی‌یه‌وه بۆت ، که ئه‌مانه‌ شتانیکن خۆت ناتوانیت پاسته‌وخۆ به‌رپه‌رچیان ده‌یته‌وه ، هه‌روه‌ها هاوپی و براده‌ری چاک هه‌ندیکی جار ده‌تگه‌یه‌نیت به‌ که‌سانیکی و کارانیکی‌وه که په‌یوه‌ندی کردنت پیاانه‌وه سوودت پیده‌گه‌یه‌نیت (...) تا کۆتایی وته‌که‌ی په‌حمه‌تی خوای پایه‌به‌رزی لیبیت^(٦) .

وه له‌م دیرانه‌ی که دین هه‌ندیکی به‌ ووردی باسی هاوپی و براده‌ر و گاریگه‌ری به‌ خراپه‌ یان به‌ چاکه‌ ده‌که‌م ، باسی هه‌ندیکی له‌وه‌ به‌ره‌مانه‌ ده‌که‌م که ده‌ستت ده‌که‌ویت له‌ هاوپی و براده‌ری چاکه‌وه ، وه باسی ئه‌وه‌ش ده‌که‌م که هاوه‌ل و براده‌ری چاک چه‌ند کاریگه‌ری خیر و باشی هه‌یه‌ به‌ سه‌ر مرۆقه‌وه‌ له‌ دنیا و دواپۆژدا ، وه له‌ پاش ئه‌مه‌شدا باسی فه‌زل و گه‌وره‌یی خۆشه‌ویستی له‌به‌ر خوا و کاریگه‌ری‌یه‌که‌ی ده‌که‌م ، ئه‌جا باسی هه‌ندیکی له‌ به‌ره‌مه‌کانی مه‌جلیسگی‌پان و دانیشتن له‌گه‌ڵ که‌سانی خراپه‌کار و گه‌نده‌لکاراندا ده‌که‌م ، وه باسی ئه‌وه‌ش ده‌که‌م که مه‌جلیسگی‌پان و دانیشتن له‌گه‌ڵ ئه‌م که‌سانه‌دا چه‌ند زیان و زه‌ره‌ری لیده‌که‌ویته‌وه و مرۆف به‌ره‌و تیاچوون ده‌بات ، ئه‌جا کۆتایی ئه‌م

(٦) بهجة قلوب الأبرار . الحديث الثامن والستون .

ليكۆلینه وهیه دینم به باسی هه ندیک له و وتانهی که له پيشینه وه گيردراونه ته وه بۆمان سه بارهت به هاندان بۆ هه لېژاردنی هاوهل و برادهری چاک .

وه گومانی تیدا نییه که وا خه لک له نیوان خویاندا جیاوازن ، هه ندیکیان کلیلی خیر و چاکهیه و پینماییکاره بۆی ، وه هه ندیکیان کلیلی خراپهیه و دهیهینیتته پری ، وه ک پیغه مبهه (ﷺ) فهرموویه تی : ((إِنَّ مِنَ النَّاسِ مَفَاتِيحَ لِلْخَيْرِ مَعَالِيْقَ لِلشَّرِّ ، وَإِنَّ مِنَ النَّاسِ مَفَاتِيحَ لِلشَّرِّ مَعَالِيْقَ لِلْخَيْرِ ، فَطُوبَى لِمَنْ جَعَلَ اللهُ مَفَاتِيحَ الْحَيْرِ عَلَى يَدَيْهِ ، وَوَيْلٌ لِمَنْ جَعَلَ اللهُ مَفَاتِيحَ الشَّرِّ عَلَى يَدَيْهِ))^(۷).

واته : به پاستی له نیو خه لکدا که سانیک هه ن کلیلی

کردنه وهی خیر و چاکه ن و داخه ری خراپه ن ، وه به پاستی له نیو خه لکدا که سانیک هه ن کلیلی کردنه وهی خراپه ن و داخه ری خیر و چاکه ن ، جا خوشبه ختی بۆ ئه و که سهی که خوا کلیلی کردنه وهی خیر و چاکه ده خاته سهه دهستی ، وه وهیل و تیاچوون بۆ ئه و که سهی که خوا کلیلی کردنه وهی خراپه ده خاته سهه دهستی .

^(۷) سنن ابن ماجه رقم: (۲۳۷) ، وحسنه الألباني في صحيح سنن ابن ماجه : (۴۶/۱) .

بہرہہ مہ کانی مہ جلیسگیان و دانیشتن و ہا و پئیہ تی کردن لہ گہل چاکہ کاراندا

ئو و خیر و بہرہہ مانہی کہ لہ مہ جلیسگیان و دانیشتن لہ گہل کہ سانی خیرکار و
ہا و پئیہ تی کردنی برادہری چاکہ کار دہستت دہکون زورن ، ژماردن و کوکردنہ وہیان
نارہحہ تہ ، وہ ئوہ بہسہ بو من کہ لہم جیگایہ دا ہندیکیان باس بکہم :

۱ - لہوانہ : بہراستی ئو کہسہی کہ دادہ نیشیت و ہا و پئیہ تی چاکہ کاران دہکات
بہرہکات و خیر و فہری مہ جلیسہ کہیان دہگریتہ وہ ، وہ ئو خیرہ کہ دہستی ئوان
دہکویت ئویش دہگریتہ وہ ئو گہر چی کردہ وہی ئو کہسہش نہ گاتہ ئاستی ئوان ،
بہ لگہش بو ئو مہ ئو مہ فہرموودہیہیہ :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ
الدُّكْرِ ، فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللَّهَ تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ ، قَالَ : فَيَحْفُونَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ
الدُّنْيَا ، قَالَ : فَيَسْأَلُهُمْ رُبُّهُمْ . وَهُوَ أَعْلَمُ مِنْهُمْ . مَا يَقُولُ عِبَادِي ؟ قَالُوا : يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ ، وَيُكَبِّرُونَكَ ،
وَيَحْمَدُونَكَ وَيُمَجِّدُونَكَ .

قَالَ : فَيَقُولُ : هَلْ رَأَوْنِي ؟ قَالَ : فَيَقُولُونَ : لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْكَ ، قَالَ : فَيَقُولُ : وَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي ؟ قَالَ
: يَقُولُونَ : لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً ، وَأَشَدَّ لَكَ تَمَجِيدًا ، وَأَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيحًا ، قَالَ : يَقُولُ : فَمَا
يَسْأَلُونِي ؟ قَالَ : يَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ ، قَالَ : يَقُولُ : وَهَلْ رَأَوْهَا ؟ قَالَ : يَقُولُونَ : لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا ،
قَالَ : يَقُولُ : فَكَيْفَ لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا ؟ قَالَ : يَقُولُونَ : لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا ، وَأَشَدَّ لَهَا
طَلْبًا ، وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً ، قَالَ : فَمِمَّ يَتَعَوَّدُونَ ؟ قَالَ : يَقُولُونَ : مِنَ النَّارِ ، قَالَ : يَقُولُ : وَهَلْ رَأَوْهَا ؟
قَالَ : يَقُولُونَ : لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْهَا ، قَالَ : يَقُولُ : فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا ؟ قَالَ : يَقُولُونَ : لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ
مِنْهَا فِرَارًا ، وَأَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً ، قَالَ : فَيَقُولُ : فَأُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ ، قَالَ : يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
: فِيهِمْ فَلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ ، قَالَ : هُمْ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْتَقِي بِهِمْ جَلِيسُهُمْ)) .

وفي لفظ : ((فِيهِمْ فَلَانٌ عَبْدٌ خَطَاءٌ إِنَّمَا مَرَّ فَجَلَسَ مَعَهُمْ ، قَالَ فَيَقُولُ : وَلَهُ غَفَرْتُ هُمْ الْقَوْمُ لَا
يَشْتَقِي بِهِمْ جَلِيسُهُمْ))^(۸) .

واته : خواى گه وره هه ندىك فريشتهى هه يه به پيگاو بانه كاندا ده سورپينه وه و به داوى مه جليس و كوړى زيكرخوينه كاندا ده گه پيڼ ، جا ئه گه ر خه لكاننيكيان دوږيه وه كه زيكر و يادى خوا ده كه ن بانگى يه كتر ده كه ن :

وه رن بو لاي پيويسى يه كه تان - ئه وهى كه به داويدا ده گه پيڼ - ، ئه وانيش ده وريان ليده گرن به باله كانيان تاوه كو ئاسمانى دونيا ..

په روه ردگاريان پرسياريان لى ده كات - له كاتيكددا كه ئه و زاناتره له وان به حاليان - ئايا به نده كانم چيان ده وت ؟

فريشته كانيش ده لپن : خوايه تويان پاك پاده گرت له كه م و كوړى و تويان به گه وره داده نا و سوپاس و ستايشى تويان ده كرد و تويان به رز پاده گرت ..

خواى گه وره ده فهرمويت : ئايا منيان بينيوه ؟

فريشته كانيش ده لپن : نه خير سويند به خوا ئه ي په روه ردگار تويان نه بينيوه ..

خواى گه وره ده فهرمويت : ئايا چوڼ ده بوو ئه گه ر منيان ببينايه ؟

فريشته كانيش ده لپن : ئه گه ر تويان ببينايه ئه وا زياتر تويان ده په رست و زياتر تويان به رز پاده گرت و زياتر تويان

پاك پاده گرت له كه م و كوړى ..

خواى گه وره ده فهرمويت : ئايا داواى چيان ده كرد ؟

فريشته كانيش ده لپن : داواى به هه شت ده كه ن ..

خواى گه وره ده فهرمويت : ئايا به هه شتيان بينيوه ؟

فريشته كانيش ده لپن : نه خير سويند به خوا ئه ي په روه ردگار به هه شتيان نه بينيوه ..

خواى گه وره ده فهرمويت : ئايا چوڼ ده بوو ئه گه ر به هه شتيان ببينايه ؟

فريشته كانيش ده لپن : ئه گه ر به هه شتيان ببينايه ئه وا زياتر سور ده بوون له سه ر به ده ست خستنى و زياتر به داويدا ده گه پان و زياتر چه زيان ليده كرد ..

خواى گه وره ده فهرمويت : ئايا په نايان له چي ده گرت ؟

فريشته كانيش ده لپن : په نايان ده گرت له ئاگرى دوږه خ ..

خواى گه وره ده فهرمويت : ئايا ئاگرى دوږه خيان بينيوه ؟

فريشته کانش ده لئن : نه خير سويند به خوا ئه ي پوره دگار ئاگري دوزه خيان نه بينيوه

..

خوای گه وره ده فهرمويت : ئايا چون ده بوو ئه گهر ئاگري

دوزه خيان بينايه ؟

فريشته کانش ده لئن : ئه گهر ئاگري دوزه خيان بينايه ئه و زياتر پايان لیده کرد و خويان

لي دور ده خسته وه و زياتر ليی ده ترسان ..

خوای گه وره ده فهرمويت : ئيوه ده که م به شايهت له سهر ئه وه ي که من لييان خوش

بووم .

فريشته يه که له فريشته کان ده لئيت : فلانه که سيان تيدايه له و که سانه ني يه که و زيكريان

ده کرد به لکو بو کاریکی پيوست هاتبوو ..

خوای گه وره ده فهرمويت : ئه وانه ي مه جليسي زیکر ده گيپرن که سانينکن ئه و که سه ي

له گه لياندا دابنيشيت به د به خت نابيت .

وه له پيوايه تيکی تر دا هاتوو : فلانه که سيان تيدايه به نده يه کی تاوانباره و هه له ي زوره

به لام به لاياندا تپپر بووه و ئه ویش له گه لياندا دانيشتوو .

خوای گه وره ده فهرمويت : له ویش خوشبووم ، ئه وانه خه لکانينکن ئه و که سه ي له گه لياندا

دابنيشيت به د به خت نابيت .

* (أبو الفضل الجوهري) په حمه تي خوای ليبيت فهرموويه تي : (به راستي هه رکه سيك

ئه هلي خير و چا که کارانی خوشبويت ئه و له به ره که ت و خير و فه ري ئه وانی به رده که ویت ،

سه گيک که سانينکی خاوه ن چا که ي خوشويست و هاوهرپيه تي کردن ، به هوی ئه وه وه خوا له

قورئاندا باسی کردوو .

مه به ستي به و سه گه سه گه که ي هاوه لانی ئه شکه وته که يه (أصحاب الكهف) که له م

ئايه ته دا باس کراوه : ﴿وَكَلَّبُهُمْ بِسِطِّ ذِرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ﴾ [الكهف] .

واته : سه گه که يان هه ردوو ده ستي راخستبوو له پال ده رگای ئه شکه وته که دا .

* (القرطبي) په حمه تي خوای ليبيت له ته فسیره که يدا له دواي هينانه وه ي وته که ي

(الجوهري) دا فهرموويه تي : (ده ليم : ئه گهر هه نديک سه گ ئه م پله به رزه ي ده ست که وتبيت

به هۆی هاوپییه تی کردن و تیکه لای کردنی چاکه کاران و دوست و ئەولیاکانی خواوه ، تا ئەو ئاسته ی که خوا له کتیبه کهیدا ئەو هه والهی باس کردوو ، ئایا گومانست چۆنه بهو ئیمانداره تهنه ها خواپه رستانه ی که تیکه لای دوست و ئەولیاکانی خوا و چاکه کاران ده کهن و خوشیان دهوین^(٩) .

* (الراغب الأصفهاني) په حمه تی خوی لیبیت فه رموویه تی : (هه ندیک له دانایان وتویانه : هه ر که سیك له گه ل چاکه کاریکدا دانیشتی ئەوا به ره کهت و فه ری ئەوی به رده که ویت ، هاومه جلیسی دوستانی خوا به د به خت نابیت ئەگه ر چی سه گیکیش بیت وه ک سه گه که ی هاوه لانی ئەشکه وته که)^(١٠) .

٢ - وه له و به ره مانه : به راستی مرؤف راهاتوو له سه ر چاویکردنی هاومه جلیس و هاوپیکی و کاریگه ر ده بیت به زانست و کرده وه و ئاکار و په وشت و به رنامه که یه وه ، جا ئەو که سه ی هاومه جلیسی چاکه کاران بیت کاریگه ر ده بیت پیانه وه ، وه ئەوه جیگیربووه لای زانایانی په روه رده که وا کارتیکردن له پیگای چاویکردنه وه به هیز تره له کارتیکردن به گوفتار و ئامۆژگاری کردنه وه ، له بهر ئەوه پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ))^(١١) .

واته : مرؤف له سه ر دینی خوشه ویسته که یه تی ، جا با یه کیك له ئیوه بروانیت بو ئەوه ی بزانیت کی خوشده ویت ؟

پیغه مبه ر (ﷺ) ئەوه ی پوون کردوو ته وه که وا مرؤف هاوشیوه و هاوپینه ی براده ر و هاومه جلیسه که یه تی له گرتنه به ری پیگای راست و به رده وام بوون له سه ری و کارچاکیتی و به هه مان شیوه ش له نه بوونی ئەمانه دا ، له بهر ئەمه به مه به سستی هاندان بو هه لبژاردنی هاومه جلیس فه رموویه تی : ((جا با یه کیك له ئیوه بروانیت بو ئەوه ی بزانیت براده ری تی کی

(٩) الجامع لأحكام القرآن : (١٠ / ٣٧٢) في تفسير سورة الكهف .

(١٠) الذريعة إلى مكارم الشريعة ص : (١٩٢) .

(١١) رواه أبو داود : (١٦٨/٥) والترمذي : (٥٨٩/٤) ح (٢٣٧٨) وأحمد : (٣٠٣/٢) والبغوي في شرح السنة : (٧٠/١٣) وحسنه الترمذي والبغوي والألباني في الصحيحة رقم : (٩٢٧) ، وحسنه العائلي في كتاب النقد الصحيح رقم : (١١) وصحح إسناده النووي في رياض الصالحين رقم : (٣٧١) .

(١٢) كتاب العزلة ص : (١٤١) .

ده کات)) ، واته : با وورد ببيتته وه بو ئه وهی بوی پوون ببيتته وه ئایا کی براده ریه تی ؟ وه بو ئه وهی براده ر و هاوهر پييه که له لبر پييت که له دین و ئه خلاق و په وشتی پازی بیت .

قال الخطابي : (قوله : "المرء علی دین خلیلہ" معناه : لا تُخالل إلا من رضیت دینه وأمانته ، فإنک إذا خاللتہ قادتک إلى دینه ومذهبه ، فلا تُغرر بدينک ، ولا تُخاطر بنفسک ، فتخالل من ليس مرضياً في دینه ومذهبه)^(۱۲) .

واته : مانای " مرؤف له سهر دینی براده ره که یه تی " ئه وه یه : براده رییتی که س مه که ته نها که سیك نه بیت که پازیت له دین و ئه مانه تی ، چونکه ئه گه ر تو براده رییتیت کرد ئه وا ده تبات و پاتده کیشتی بو لای دین و بوچوونه که ی خوی ، که واته دینه که ت مه خه ره حاله تی که وه که تییدا هه لبخه له تییت ، و خوت مه خه ره مه ترسی یه وه به وهی که براده رییتی و هاوهر پيیه تی که سیك بکه یت که له دین و بوچوونیدا جیی لی پازیبوون نه بیت .

* وه (سفيان بن عيينة) په حمه تی خوی لی بیت فه رموویه تی : (انظروا إلى فرعون معه هامان ! انظروا إلى الحجاج معه يزيد بن أبي مسلم شر منه ! انظروا إلى سليمان بن عبد الملك صحبه رجاء بن حيوة فقومه وسدده)^(۱۳) .

واته : بپوانن بو فیرعه ون هامانی له گه لدايه ! بپوانن بو چه ججاج یه زیدی کوپی موسلیمی له گه لدايه که له خوی خراپتره ! بپوانن بو سوله یمانی کوپی عبد الملك ره جائی کوپی چه یوه هاوهر پيیه تی کردوه که بووه هوی پیک کردنه وه و پاستکردنه وهی .

* وه (ابن مسعود رضی الله عنه) فه رموویه تی : (ما من شيء أدل على شيء ولا الدخان على النار من الصاحب على الصاحب)^(۱۴) .

واته : هیچ شتیکی نی یه به لگه بیت له سهر شتیکی و دووکه ل به لگه بیت له سهر بوونی ناگر وه ک هاوهر پي بو ناساندنی هاوهر پي .

* هه روه ها (ابن مسعود رضی الله عنه) فه رموویه تی : (اعتبروا الناس بأخذانهم [أي أصدقائهم] ، فإن الرجل يُخادِن من يُعجبه نحوه)^(۱۵) .

^(۱۳) كتاب الغزلة ص : (۱۴۱) .

^(۱۴) أدب الدنيا والدين للماوردي ص : (۱۶۷) .

^(۱۵) كتاب الإخوان لابن أبي الدنيا ص : (۱۲۰) .

واته : خه لك بپیون به براده ره کانیان ، چونکه پیاو براده ریئی که سیك ده کات که وا پیی سه رسام بیټ .

* وه ئیمامی (مالك) په حمه تی خوی لیبیټ فه رمویه تی : (الناس أشكالٌ كأشكالِ الطير ، الحَمَامُ مع الحمام ، والغُرَابُ مع الغُرَابِ ، والبَطُّ مع البَطِّ ، والصَّغُو مع الصَّغُو ، وكلُّ إنسانٍ مع شكله)^(۱۶).

واته : خه لك هه مه جوړن وه كه هه مه جوړیټی بالنده ، كوټر له گه ل كوټردایه ، و قه له پشه له گه ل قه له پشه دایه ، و سونه له گه ل سونه دایه ، و چوله كه له گه ل چوله كه دایه ، و هه هوه سرؤقیكیش له گه ل هاوشیوه كه ی خؤیدایه .

وه پییشه وا (ابن تیمیة) ش په حمه تی خوی لیبیټ فه رمویه تی : (الناس كأسراب القطا مجبولون علی تشبه بعضهم ببعض)^(۱۷).

واته : خه لك وه كو پوله كوړكوړ وان راهی نراون له سه ر خو شو بهاندى هه ندیكیان به هه ندیكى تریانه وه .

* وه هه ندیك له دانایان وتویانه : (اعرفُ أخاك بأخيه قبلك)^(۱۸).

واته : براده ره كه ت بناسه وه به براده ره كه ی له پیش تۆ .

واته به راستی ئه و براده ره له سه ر بوچوون و پریازی براده ره كه یه تی كه هاومه جلیسی بووه پیش ئه وه ی بیټه هاومه جلیس له گه ل تۆدا .

* وه (ابن حبان) په حمه تی خوی لیبیټ فه رمویه تی : (مِنْ أعظم الدلائل علی معرفة ما فيه المرء من تقلبه وسكونه هو الاعتبار بمنْ يُحدثه ويودّه ، لأنَّ المرء علی دين خليله ، وطيرُ السماء علی أشكالها تقع)^(۱۹).

واته : له گه وره ترین به لگه كان له سه ر ناسینه وه ی ئه وه ی كه له مرؤقدا هه یه له گوړانکاری و دامه زراویټی بریتی یه له پیوه ری هه لسه نگاندى به و كه سه ی كه گفتوگوئی

^(۱۶) روضة العقلاء لابن حبان ص : (۱۰۹) .

^(۱۷) مجموع الفتاوى : (۲۸ / ۱۵۰) .

^(۱۸) أدب الدنيا والدين ص : (۱۶۷) .

^(۱۹) روضة العقلاء ص : (۱۰۸) .

له گه لدا ده کات و دوستايه تي له گه لدا هه يه ، چونکه مروث له سهر ديني براده ره که يه تي ،
وه بالنده کاني ناسمان له سهر شيوه ي خويان پيک دين و دهن .

* وه (عدي بن زيد) په حمه تي خوي ليبيت فه رمويه تي :

(عن المرء لا تسأل وسل عن قرينه

فكل قرين بالمقارن يقتدي

إذا كنت في قوم فصاحب خيارهم

ولا تصحب الأردى فتردى مع الردي)^(٢٠).

واته : پرسيار مه که دهر باره ي مروث به لکو دهر باره ي هاوړي و براده ره که ي پرسيار بکه
.. چونکه هه موو براده ريک چاو له براده ره که ي ده کات ، نه گهر تو له نيو خه لکانيکدا بوويت
نه وا هاوړپيه تي چاکترينه که يان بکه .. وه هاوړپيه تي خراپه که يان مه که چونکه له گه ل
خراپه که ياندا ده که ويته خواره وه .

* وه (المتصر بن بلال) په حمه تي خوي ليبيت فه رمويه تي :

(يزين الفتى في قومه ويشينه

وفي غيرهم : ألدائه ومداخله

لكل امريء شكك من الناس مثله

وكل امريء يهوى إلى من يشاكله)^(٢١).

واته : نه وه ي لاو پرازي نيته وه و له که داري بکات له نيو قه ومه که ي و له نيو جگه له وانيشدا
بريتي يه له براده ره کاني و نه وان ه ي که له گه لياندا هه لسوکه وت ده کات .
هه موو مروثيک هاووينه ي خوي هه يه له نيو خه لکدا ، وه هه موو مروثيک هه زي له و
که سه يه که له خوي ده چي ت .

* وه پيغه مبه ر (عليه السلام) فه رمويه تي : ((الأرواح جنود مجنّدة ، فما تعارف منها ائتلف ، وما
تناكر منها اختلف))^(٢٢).

^(٢٠) أدب الدنيا والدين ص : (١٦٧) . ^(٢١) روضة العقلاء ص : (١٠٩) .

^(٢٢) أخرجه مسلم رقم : (٢٦٣٨) من حديث أبي هريرة ، وعلقه البخاري عن عائشة رقم : (٣٣٣٦) .

واته : پۆحه كان ههريه كه له سهه ر ئه و په وشته دروست كراون كه له سهه رى راهينراون ، جا ئه وانه يان يه كتر ده ناسن و ئاشنان به يه كتر يه كده گرن ، وه ئه وانه يان يه كتر ناسن و نامون به يه كتر جياواز ده بن .

قال الخطابي : (يقول عليه السلام : إِنَّ الْأَجْسَادَ الَّتِي فِيهَا الْأَرْوَاحُ تَلْتَقِي فِي الدُّنْيَا ، فَتَأْتِلِفُ وَتَتَخَلَّفُ عَلَى حَسَبِ مَا جُعِلَتْ عَلَيْهِ مِنَ التَّشَاكُلِ أَوْ التَّنَافُرِ فِي بَدَأِ الْخَلْقَةِ ، وَلِذَلِكَ تَرَى الْبِرَّ الْخَيْرَ يُحِبُّ شَكْلَهُ ، وَيَحْنُ إِلَى تَرَبِّهِ ، وَيَنْفِرُ عَنْ ضِدِّهِ ، وَكَذَلِكَ الرَّهَقُ الْفَاجِرُ يَأْلَفُ شَكْلَهُ ، وَيَسْتَحْسِنُ فِعْلَهُ وَيَنْحَرِفُ عَنْ ضِدِّهِ) (٢٣).

واته : پينغه مبهه ر (عليه السلام) فهرموويه تى : به راستى ئه و لاشانه ي كه پۆحيان تيدايه له دونيادا به يه كه ده گهن ، ئه نجا يه كده گرن و جياواز ده بن به پيى ئه وه ي كه تياندا ههيه له هاوشيوهيه تى يان له نه سازيى و له يه كتر دوور كه تنه وه له سهه رته تى دروست بوونيانه وه ، له بهر ئه وه ده بينيت چا كه كار و خيىر ويست هاوشيوهيه تى خوى خوشده ويى و شهيدا و تامه زوى هاووينه ي خويه تى و دوور ده كه ويته وه له دژه كه ي ، به هه مان شيوه مروقى سوک و خراپه كار هوگرى هاوشيوهيه تى خوى ده بيى و كرداره كانى به باش داده نيى و خوى لاده دات له دژه كه ي .

* وه (ابن الجوزي) په حمه تى خواى لى بيى فهرموويه تى :

(يُسْتَفَادُ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ : أَنَّ الْإِنْسَانَ إِذَا وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ نُفْرَةً عَنْ ذِي فَضْلٍ وَصَلَاحٍ فَيَنْبَغِي أَنْ يَنْحَثَ عَنْ الْمُقْتَضِي لِذَلِكَ لِيَسْعَى فِي إِزَالَتِهِ حَتَّى يَتَخَلَّصَ مِنَ الْوَصْفِ الْمَذْمُومِ ، وَكَذَا عَكْسُهُ) (٢٤).

(٢٣) معالم السنن : (٧ / ١٨٧) بهامش المنذري .

وه (ابن حجر) له كتيبي (فتح الباري) دا : (٦/٤٤٦) له شه رحى ئه م فهرمووده يدا فهرموويه تى :

(قَالَ الْخَطَّابِيُّ : يُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ إِشَارَةً إِلَى مَعْنَى التَّشَاكُلِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ وَالصَّلَاحِ وَالْفَسَادِ ، وَأَنَّ الْخَيْرَ مِنَ النَّاسِ يَحْنُ إِلَى شَكْلِهِ وَالشَّرَّ يُنْظِرُ ذَلِكَ يَمِيلُ إِلَى نَظِيرِهِ ، فَتَعَارُفُ الْأَرْوَاحِ بَحَسَبِ الطَّبَاعِ الَّتِي جُبِلَتْ عَلَيْهَا مِنْ خَيْرٍ وَشَرٍّ ، فَإِذَا اتَّفَقَتْ تَعَارَفَتْ ، وَإِذَا اخْتَلَفَتْ تَنَافَرَتْ) .

واته : (الخطابي) فهرموويه تى : له وانه يه ئه مه ئامازه بيى بۆ واتى له يه كه چوون له خيىر و شهه ر و چاكيى و خراپيىدا ، وه خه لكى چاك ئاره زوى هاوشيوهيه تى ده كات و خراپه كاريى به هه مان شيوه ئاره زوى هاووينه كه ي ده كات ، كه واته ئاشنا بوون و يه كتر ناسينه وه ي ده رونه كان روو ده دات به پيى ئه وه خووه ي كه له سهه رى راهينراوه له چا كه و خراپه دا ، جا ئه گه ر پيى كه وه گوئان ئه وا ئاشنا ده بن به يه كتر ، وه ئه گه ر جياواز بن ئه وا يه كتر ناسنه وه . - وه رگيىر -

واته : ئەم فەرمووده یه سوودی ئەوهی لئو وەرده گیریت که وا ئە گەر مرۆفـ
خۆدوورخستنه وهی له خاوهن چاکه و چاکه کاران له خۆیدا به دیکرد ئەوا پێویسته بگه ریت
به دواى هۆکاری ئەمه دا بۆ ئەوهی ههول بدات بۆ نه هیشتنی ئەنجا پرزگاری ببیت له و سیفته
زه مکراره ، ههروهها به پێچه وانه شه وه .

۳ - وه له و به ره مانه : به راستی هاومه جلیس و براده ری چاکت عه یب و که موکوری یه کان
و لایه نه کانی لاوازیت ده خاته پیش چاوت ، ههروهها شوینه کانی نه خوشی له خۆت و
په وشتیشدا پیشانت دهدات ، ئەو کاته تۆش به ره و چاره سه ر و چاککردنه وهی که لێن و
که موکوری یه کان و نه هیشتنی عه یبه کانت ده پۆیت ، له بهر ئەمه ده بینین پێغه مبه ر (ﷺ)
ئیماندارى - له پووی ئەوهی که براهی چاو پۆشن ده کاته وه به که لێن و که موکوری یه کانی -
شوبه اندوو به ئاوینه که وا مرۆفـ که موکوری یه پوواله تی یه کانی تیدا به دی ده کات ،
پێغه مبه ر (ﷺ) فەرموویه تی : ((المؤمنُ مرآة المؤمن))^(۲۵).

واته : ئیماندار ئاوینه ی ئیمانداره .

که واته ئیماندار ئاوینه ی براهی یه تی ، له رێگای ئەوه وه که موکوری یه هه ل سوکه وتی و
نابه رچاویه کانی خۆی ده بینیت ، چونکه به راستی براهی شتانیکی ده خاته پیش چاو که وا
زۆر جارێک خۆی نایبینیت و هه سته پیناکات ، وه ک چۆن ئاوینه که موکوری یه
پوواله تی یه کانی پیشان دهدات که وا خۆی نایبینیت ئیلا له رێگای ئەوه وه نه بیت ، وه
گۆرینه وهی که موکوری یه کان له نیوان چاکه کاراندا رپه وه یکی شوینکه وتو و باو (مه شه ور)
بووه .

* (الحسن البصري) په حمه تی خوی لیبیت فەرموویه تی :

(المؤمنُ مرآة أخيه : إن رأى فيه ما لا يُعجبهُ سدده وقومه وحاطه وحفظه في السرِّ
والعلانية)^(۲۶).

^(۲۴) دیل الفالحین : (۲ / ۲۳۷) والفتح : (۶ / ۳۷۰) .

^(۲۵) رواه أبو داود رقم : (۴۹۱۸) من حديث أبي هريرة ، وحسنه العراقي في تخریج الإحياء : (۲ / ۱۸۲) وابن حجر في بلوغ المرام باب الترغيب

في مكارم الأخلاق والألباني في الصحيحه رقم : (۹۲۶) وصحيح سنن أبي داود : (۳ / ۹۲۹) .

^(۲۶) كتاب الإخوان لابن أبي الدنيا ص : (۱۳۱) .

واته : ئيماندار ئاوينى براكه يه تى : ئەگەر شتىكى تىدا بينى كه پىي باش نه بيت ئەوا راست و پىكى ده كاته وه و دايدە پۆشىت و دەپپاريزىت له په نهانى و ئاشكرايشدا .

۴ - هاومه جليس و براده رانت له چاكه كاران ده تگه يه نن به كه سانىكى تر كه وا سووديان ليدە بينيت وهك چۆن سوودت له وان بينيوه ، چه ندين كه س هه يه يه كيك له چاكه كارانى ناسيوه ته وه ئەنجا ئەوه ندهى به سەر نه چوووه چه ندين پۆل له چاكه كارانى ترى ناسيوه ته وه له رىگاي ئەو كه سه وه ، به مهش چاكه و خىرى زياترى دهست كه وتوووه .

۵ - به راستى تو له پوانگه ي به راورد كردنى كردار و په وشته كانت له گه ل ئەوه ي كه وا هاومه جليس و براده ره چاكه كاره كانت له سه رى ده پۆن له م بوارانەدا كه وا زانياريان لايه و ئاگادارن لىيه وه هه له كانى خۆت ده ناسيته وه له هه لسوكه وت و په وشته كانتدا ، ئەنجا ئەو هه لانه راست ده كه يته وه .

۶ - به راستى تو به هوى هاومه جليس و براده ره چاكه كاره كانته وه خۆت ده گريته وه له تاوان و سه رپىچى يه كان ، چونكه به راستى ئەگەر له گه ليدا دانىشتيت ئەوا ئەمه داخوازيت ليدە كات كه وا ريزى مه جليسه كه ي بگريت و وازبينيت له تاوان له بهر به ئاگابوون له حورمه تى و ريز گرتن له پله وپايه و پىگه ي له وه مه جليسه دا ، كه واته ئەو خۆگرتنه وه و وازه ينانه كاتى يه ده بيته هۆكارىك بۆ دووركه وتنه وه ي به رده وام له وه حه رام و قه ده غه كراوانه .

۷ - هاومه جليس و براده رى چاكه كار رىنماييت ده كات بۆ بواره كانى خىر و چاكه كه وا زانينى ئەوانه سوودت پى ده گه يه نيت ، بۆ نمونه رىنماييت ده كات بۆ هه ندىك له فه رزه كان كه وا تو بى ئاگا بوويته لىيان يان كه مته رخه م بوويته و ته مبه لىت كردوو له جى به جى كردنياندا ، وه رىنماييت ده كات بۆ زۆرىك له سوننه ته كان كه وا خىر و چاكه ت پىيان زياد ده كات ، وه ئاگادارت ده كاته وه له شتانىكى حه رام و قه ده غه كراو كه وا تو تىيكه وتويت ، وه هانت ده دات بۆ چه ندين پرۆژه له پرۆژه كانى خىر و چاكه .

۸ - تو سه رى پله به رزىتى براده رى چاك ده كه يت له زانست و خواپه رستى و بانگه وازكردن و په وشته و هه لسوكه وتيدا ، وه ده بينيت پيش تو كه وتوووه له زۆرينه ي

لایه نه کانی خیر و چاکه دا ، جا ئەمه ده بیته مایه ی بهرزه وهندی و سوود لیوه رگرتن بو تو له دوو پوووه وه :

یه کهم : نه مانی ئەوهی که له تودا هیه له سه رسوپمان به خووت و کرده وه ته وه (له خووبایی بوون) کاتی که ده بینیت که سانیک هه ن له تو چاک ترن ، وه له خووبایی بوون له و شتانه یه که پیغه مبه ر (علیه السلام) لئی ترساوه بو ئوممه ته که ی و به توند تر له تاوان له قه له می داوه ، وه که فه رموویه تی : ((لَوْ لَمْ تَكُونُوا تُذْنِبُونَ لَخَشِيتُ عَلَيْكُمْ مَا هُوَ أَشَدُّ مِنْ ذَلِكَ الْعُجْبِ الْعُجْبِ))^(۲۷).

واته : ئەگه ر ئیوه تاوان نه که ن ئەوا ترسی له تاوان

توندترم له سه رتان هیه تووشتان ببیت : له خووبایی بوونه له خووبایی بوون .

دووهم : به راستی ئەوه ده بیته هوکاریک بو پیشبرکی کردنت له گه لیدا له و سیفەت و کرده وانەدا ، به مه ش زیاتر سوور ده بیت له سه ر به ده ست خستنی زانست و هه ستان به خواپه رستی و چاک کردنی په وشت و هه لسوکه وت و جگه له مانه ش .

بۆیه له بهر ئەمه (عثمان بن حکیم) په حمه تی خوی لیبیت فه رموویه تی : (اصْحَبْ مَنْ هُوَ فَوْقَكَ فِي الدِّينِ وَدُونَكَ فِي الدُّنْيَا)^(۲۸).

واته : هاوهرییه تی که سی که بکه له سه رووی تووه بیت له بواری دیندا و له خواره وهی تووشدا بیت له بواری دونیادا .

۹ - دانیشنت له گه ل هاومه جلیس و براده ری چاکه کاردا پاراستنی کاتی تیدا یه که بریتی یه له ژیان و بریتی یه له خه زینه ی هه موو کرده وه کان .

۱۰ - به راستی هاومه جلیس و براده ری چاکه کارت ده تپاریزیت له کاتی ئاماده بوونت و له کاتی ئاماده نه بوونیشندا ، سپر و نهینیه کانت ئاشکرا ناکات و په رده ی له سه ر هه لنامالیت و ناوبانگ و حورمه تت ناشکی نیت و بهرگریت لیده کات له و جیگیانەدا که پیویستیت به که سی که بهرگریت لیبکات .

^(۲۷) أخرجه القاضي في مسند الشهاب : (۲ / ۳۲۰ . ح ۱۴۴۷) والبزار في مسنده "كشف الأستار" (۴ / ۲۴۴ . ح ۳۶۳۳) ، وقال المنذري في الترغيب : (۴ / ۲۰) والهيثمي في مجمع الزوائد : (۱۰ / ۲۶۹) : إسناده جيد ، وحسنه الألباني في السلسلة الصحيحة رقم : (۶۵۸) .

^(۲۸) الإخوان ص : (۱۲۵) .

١١ - به پاستی مرفؤد ته نها به بینینی پیاوچاکان و چاکه کاران خوای بیرده که ویتته وه و یادی خوا ده کات ، وه واقع و شه رعیش به لگن له سهر ئه م پاستی یه ، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((أولیاءُ الله تعالی الذین إذا رؤوا ذکرَ الله تعالی))^(٢٩).

واته : دؤستان و ئه ولیاکانی خوای پایه به رز ئه وانن که وا ئه گهر ببینرین له لایه ن خه لکه وه ئه وا خوای پایه به رزیان بیرده که ویتته وه .

وه له فه رمووده یه کی تر دا پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخِيَارِكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: خِيَارُكُمْ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ))^(٣٠).

واته : ئایا هه والتان نه ده می چاکترینتان کی یه ؟ وتیان : به لئی ئه ی پیغه مبه ری خوا ؟ فه رمووی : چاکترینتان ئه وانن که وا ئه گهر بینران له لایه ن خه لکه وه ئه وا خوای پایه به رزیان بیرده که ویتته وه .

جا پیغه مبه ر (ﷺ) له م دوو فه رمووده یه دا ئه وه ی سه لماندوو ه که وا دؤستانی خوا و چاکه کاران کاریگه ریان هه یه له سهر ئه وانه ی که ده یانبینن ، وه ئه وانه ی که ده یانبینن - ته نها به م بینینه - خوای گه وره یان بیرده که ویتته وه .

وه له وانه یه هوی ئه وه بگه پیتته وه بو ئه وه ی که تیئاندا به دی ده کریت له په وشت و ئاکار و قورس و سه نگینیان و نور و پووناکی ئیمان و چاکیتی ژیاننامه یان .

جا ئه گهر ئه مه ده ست که سیک بکه ویت که ده یانبینیت ئایا ده بیت ئه وانه چۆن بن که وا له گه لیاندا داده نیشن و تیکه لییان ده که ن .

* له بهر ئه مه (موسی بن عقبه) په حمه تی خوای لیبیت فه رموویه تی : (إِنْ كُنْتُ لِأَلْقَى الْأَخَّ مِنْ إِخْوَانِي فَأَكُونُ بُلْقِيهِ عَاقِلًا أَيَامًا)^(٣١).

واته : من کاتیک که ده گه یشتیم به براده ریک له براده ره کانم ئه وا به پیگه یشتنه که ی چه ند پوژیک ژیر و عاقل و هوشار ده بوومه وه .

^(٢٩) عزاه السيوطي في الجامع الصغير للحكيم عن ابن عباس مرفوعاً ، ووحسنه الأباي في صحيح الجامع رقم : (٢٥٥٧) .

^(٣٠) أخرجه ابن ماجه في سننه : (٢ / ١٣٧٩ - ح ٤١١٩) من حديث أسماء بنت يزيد ، وحسن إسناده البوصيري في الزوائد : (٣ / ٢٧٣) ،

وله شواهد منها عن عبد الرحمن بن غنم وعبادة بن الصامت وعبد الله بن عمر وابن عمرو وابن عباس وغيرهم .

^(٣١) روضة العقلاء ص : (٩٢) .

* وه (سفیان) په حمه تی خوی لیبیت فه رمویه تی : (لربما لقیثُ الأخ من إخواني فأقیم شهرًا عاقلًا بلقائه) (۳۲).

واته : به پاستی من چه ندین جار که ده گه یشتم به براده ریځ له براده ره کانم ئه وا به پیگه یشتمه که ی یه ک مانگ ژیر و عاقل و هوشیار ده بوومه وه .

* وه (أبو سلیمان) په حمه تی خوی لیبیت فه رمویه تی : (كنتُ أنظرُ إلى أخٍ من إخواني بالعراق فأعمل علی رؤيته شهرًا) (۳۳).

واته : من کاتیک ده مروانیه براده ریځ له براده ره کانم له عیرا قدا ئه وا به بینینه که ی یه ک مانگ کرده وه م ده کرد .

۱۲ - به پاستی هاومه جلیس و براده ری چاکه کار پازینه ره وه و دلخوشکارن بۆت له خوشیدا و که ره سته ی پشتگیری شن له ناخوشیدا ، ئه وانه باشتین یارمه تیده رن بۆت بۆ که م کرده وه ی خه م و خه فه ته کانت و چاره سه ری کیشه و گرفته کانت ، بیر و دل و چاوت پویشن ده بیته وه به بۆچوون و بیروپا و پینماییه کانیان ، به تایبه ت له کاتیکدا که گرفته کان لیت کوډه بڼه وه و پیگا چاره کانت لی ته نگ ده بیته وه و پیره وه کانی چاره سه ر ماندوت ده که ن .

جاریکیان (ابن مسعود رضی الله عنه) پویشته ده ره وه بۆ لای هاوه له کانی و پیی فه رموون : (أنتم جلاءٌ حُزني) (۳۴).

واته : ئیوه ره وینه ره وه ی غه م و په ژاره کانم .

* وه (أکثم بن صیفی) په حمه تی خوی لیبیت فه رمویه تی : (لقاءُ الأحبة مسلاةٌ للهّم) (۳۵).

واته : گه یشتم به خوشه ویستان ره وینه ره وه ی غه م و په ژاره کانه .

* وه (عمر بن الخطاب رضی الله عنه) فه رمویه تی : (علیک بإخوان الصدق ، فعش فی أکنافهم ، فإنهم زینٌ فی الرِّحاء ، وعدةٌ فی البلاء) (۳۶).

(۳۲) المصدر السابق ص : (۹۳) .

(۳۳) السابق ص : (۹۲) .

(۳۴) روضة العقلاء ص : (۹۲) .

(۳۵) الإخوان لابن أبي الدنيا ص : (۱۵۵) .

(۳۶) السابق ص : (۱۱۶) والمتحابین فی الله للمقدسی ص : (۳۱) وروضة العقلاء ص : (۹۰) .

واته : برادهری راست و راستگو بگره خوت ، و له لایاندا بژی ، چونکه به راستی ئەوانه پازینه ره وهن له خویشیدا و که رهسته ی پشتگیریشن له ناخویشیدا .

* وه (علي بن أبي طالب عليه السلام) فهرموویه تی : (عليكم بالإخوان فإنهم عُدَّةٌ في الدنيا والآخرة) ^(۳۷) .

واته : په یوه ست بن به براده رانی چاکه کاره وه چونکه به راستی ئەوانه پشتیوان و زه خیره ن له دنیا و دواړوژدا .

* وه پیاویک وتی به (داود الطائي) په حمه تی خوی لیبیت ئاموژگاریم بکه ؟
ئەویش فهرمووی : (اصحَبْ أَهْلَ التَّقْوَى ، فَإِنَّهُمْ أَيْسُرُ أَهْلِ الدُّنْيَا عَلَيْكَ مَعُونَةً ، وَأَكْثَرُهُمْ لَكَ مَعُونَةً) ^(۳۸) .

واته : هاوړییه تی له خواترسان و خو پاریزهران له تاوان بکه ، چونکه ئەوانه له هه موو خه لکی دنیا که متر ئەرکیان هه یه به سه رته وه ، وه له هه موویان زیاتر هاوکاریت ده که ن .

* وه (شبيب بن شيبه) په حمه تی خوی لیبیت فهرموویه تی :
(إخوان الصدق خير مكاسب الدنيا ، وهم زينة في الرِّحَاءِ ، وَعُدَّةٌ فِي الْبَلَاءِ ، وَمَعُونَةٌ عَلَى حُسْنِ الْمَعَاشِرَةِ) ^(۳۹) .

واته : برادهری راست و راستگو باشتیرینی ده سته که وته کانی دنیایه ، ئەوانه پازینه ره وهن له خویشیدا و که رهسته ی پشتگیریشن له ناخویشیدا و یاریده دهرن له سه ره ل سوکه وت کردن به چاکه .

* وه هه ندیک له دانایان فهرموویانه : (اصطف من الإخوان ذا الدين والحسب والرأي والأدب ، فَإِنَّهُ رِدٌّ لَكَ عِنْدَ حَاجَتِكَ ، وَيَدٌّ عِنْدَ نَائِبَتِكَ ، أُنْسٌ عِنْدَ وَحْشَتِكَ ، وَزَيْنٌ عِنْدَ عَافِيَتِكَ) ^(۴۰) .

واته : له و براده رانه هه ل بژی ره که وا خاوه ن دین و ناوداری و بوچوونی راست و په وشتی جوانه ، چونکه یارمه تیده ره بوت له کاتی پیویستیتدا ، وه پالپشته له کاتی ته نگانه تدا ، وه دلنه وایی کاره له کاتی ته نهایتدا ، وه پازینه ره وه یه له کاتی خویشیتدا .

^(۳۷) إحياء علوم الدين : (۲ / ۱۶۰) .

^(۳۸) كتاب الإخوان ص : (۱۲۴) .

^(۳۹) كتاب المتحابين في الله ص : (۳۰) .

^(۴۰) (۴۱) روضة العقلاء ص : (۹۳) .

^(۴۰) أدب الدنيا والدين ص : (۱۶۸) .

* وه (عبد العزيز الأبرش) په حمه تي خواي ليبيت فه رمويه تي :

استكثرن من الإخوان إثم

خير لكانزهم من الذهب

كم من أخ لو نابتك نائبة

وجدته خيراً من أخي النسب^(٤١)

واته : با براده ري زورت هه بيټ چونکه ئه وانه بو ئه و که سانه ي که له خويانيان ده گرن

چاک ترن له زيړ ..

چه ندين براده ر هه يه کاتيک گرفتیک ديتته پيت ده بينيت چاک تره بوت له براي باوکيت .

* وه (مهدي بن سابق) په حمه تي خواي ليبيت فه رمويه تي :

تكثر من الإخوان ما اسطعت فإنهم

عماد إذا استنجدتهم وظهور^(٤٢)

واته : با براده ري زورت هه بيټ تا له تواناتا هه يه چونکه ئه وانه له کاتيکدا که هاواريان

تيدده که يت پشت و په نان بوت .

۱۳ - به راستي براده ريټي و هاوهرپيه تيت بو چاکه کاران هوکاريکه بو ئه وه ي بجيته ناو

پيزي ئه و که سانه وه که وا له پوژي قيامه تدا نه ترسيان هه يه و نه خه م و په ژاره ، هه روه ها

به رده واميټي هاوهرپيه تي و نه پچرانيت بو مسوگه ر ده کات ، هه ر وه ک خواي گه وره

فه رمويه تي : ﴿ الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴾ ﴿٦٧﴾ يعباد لا خوف عليكم اليوم

ولأنتم تحزنون ﴿٦٨﴾ [الزخرف] .

واته : له پوژي قيامه تدا براده ره کان هه نديکيان ده بن به دووژمني هه نديکي تريان ئيلا له

خوا ترسه کان و خوپاريژه ره کانيان له تاوان نه بيټ ، ئه ي به نده کانم ئيوه ئه مړو نه ترستان

له سه ره و نه خه م و په ژاره شتان هه يه .

۱۴ - تو سوو دمه ند ده بيت به دوعا و پارانه وه ي براده ر و هاوهرپي چاکه کانت که بوت

ده پارينه وه له ژيانندا و له دواي مردنيشندا ، چونکه به راستي يه کيک له داب و عاده تي

چا که کاران نه وه یه که وا هه ندیکیان دوعا بۆ هه ندیکی تریان ده کهن ، وه پیغه مبهه (ﷺ) فه رموویه تی : ((دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْعَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ ، عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ : آمِينَ ، وَلَكَ بِمِثْلٍ))^(٤٣).

واته : دوعای که سیکی موسلمان بۆ براهی له په نهانیدا دوعایه کی وه رگیراوه ، له لای سه ریوه فرهشته یه که راسپیژدراوه به وهی که هه ر کاتی که نه و دوعای خیر بکات بۆ برایه کی موسلمانان نه و فرهشته راسپیژدراوه ده لیت : خویه دوعا که ی گرا بکه و به هه مان شیوهی نه و داواکاریه بۆ خوشی جیبه جی بکه .

* (عبید الله بن الحسن) په حمه تی خوی لیبت به پیاویکی فه رمووه : (استکثر من الصديق - يعني الصالح - ، فَإِنَّ أَيْسَرَ مَا تَصِيبُ أَنْ يَبْلُغَهُ مَوْتَكَ فَيَدْعُو لَكَ)^(٤٤).

واته : با براده ری چاکت زور هه بیته چونکه به راستی که مترین ده سته وتت لییه وه ده سته ویت نه وه یه که وا کاتی که هه والی مردنتی پیده گات دوعات بۆ ده کات .

وه له و باسه خوشانه ی که ده گپیژیته وه زانا و فه رمووده ناس (الخطيب البغدادي) له کتیبی (تاریخ بغداد) دا له پیناسه ی (الطيب بن إسماعيل) په حمه تی خوی لیبت (یه کی که له قورئان خوینه به ناوبانگه کان) ده گپیژیته وه : که وا ده فته ریکی هه بووه ناوی (٣٠٠) سی سه د له هاوپیکانی تییدا نووسیبوو هه موو شه ویک دوعای بۆ هه موویان ده کرد ، جا شه ویک خه وی لیکه وت و بویان نه پارایه وه ، بویه له خه ودا پیی وترا : نه ی باوکی هه مدون نه م شه و چراکه ت دانه گیرسا !

نه ویش هه سته چراکه ی داگیرساند و دانیشته و ده فته ره که ی هیئا و دانه دانه بویان پارایه وه تاوه کو کو تایی پییان هیئا^(٤٥).

١٥ - به راستی مه جلیسی چا که کاران شه ی تانه کانی جنوکه و مروف پیی ناویرن چونکه مه جلیسه کانیا قه لایه کی پاریزه ره له وه سوه سه و زیانی شه ی تانه کان ، به پیچه وانه ی

^(٤٣) صحیح مسلم : (٤ / ٢٠٩٤ - ح ٢٧٣٣) عن أم الدرداء .

^(٤٤) کتاب الإخوان ص : (١١٣) .

^(٤٥) انظر : تاریخ بغداد : (٩ / ٣٦١) .

مه جلیسه کانی خراپه کاران که به راستی شوینی جیگیر بوون و نیشته جیبوونی نهو شهیتانانه یه ، ههروه ها نه گهر مرؤف دووره په ریژ بیت نهوا له ری نهوه دایه که وه سوهسه و دلّه خورپی گهنیو و بیروکه ی له ری ده رچوو له ناوی به ریّت که شهیتان ده یخاته نیو دلّیه وه ، له بهر نهوه پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((عَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذُّبُّ الْقَاصِيَةَ)) (٤٦).

واته : په یوه ست بن به کومه لی موسلمانانه وه* چونکه

به راستی گورگ مه پیک ده خوات که دور که وتبیتته وه و دابرابیت له پان** .

١٦ - به راستی هاومه جلیسیتی و هاورییته تی و سهردانی یه کتر کردن له بهر خوا هوکاریکه

بو به دست هیئانی خوشه ویستی خوی گه وره ، ههروه ک چوّن له فه رمووده یه کی قودسیدا

پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : خوی کار پر به ره که ت و گه وره فه رموویه تی : ((وَجَبَتْ

مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ ، وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ)) (٤٧).

(٤٦) أخرجه أحمد : (٥ / ١٩٦) و (٦ / ٤٤٦) وأبو داود : (١ / ٣٧ ح . ٥٤٧) والنسائي : (٢ / ١٠٦) ، وحسنه الألباني في صحيح سنن النسائي : (١٨٤ / ١) .

* بو تیگه یشتن له زاراهوی (الجماعة : کومه لی موسلمانان) و ناشنا بوون به واتا راست و په سه نه که ی که له چه ندین فه رمووده ی پیغه مبه ردا (ﷺ) هاتوه نهوا پیویسته نه م کتیبه بخوینیتته وه : (فه توای گه وره زانایان .. سه بارت به روونکردنه وه ی حوکمی حزبا یه تی و جیاوازی

و پارچه پارچه گه ریستی ...) لاپه ره : (٩٧ - ١٠٤) له نووسین و ناماده کردنی وه رگیپر .

** مه به سستی نهوه یه نه گهر موسلمان دووره په ریژ بیت له کومه لی موسلمانان نهوا شهیتانانان به وه سوهسه و پازاندنه وه ی بیدعه و تاوانه کان هه لیده خه له تینن و له سه ر پیگای راستی نیسلام لای دده دن و گومرای ده که ن و له ناوی ده به ن ، بو زیاتر تیگه یشتن له م خاله نه م فه رمووده یه تی بو باس ده که م :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ : خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) خَطًّا ثُمَّ قَالَ : هَذَا سَبِيلُ اللَّهِ ، ثُمَّ خَطَّ خُطُوطًا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ : هَذِهِ سُبُلٌ مُتَفَرِّقَةٌ عَلَى كُلِّ سَبِيلٍ مِنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُو إِلَيْهِ ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾ [رواه أحمد والنسائي والدارمي وحسنه الألباني في مشكاة المصابيح رقم : (١٦٦)] .

واته : پیغه مبه ری خوا (ﷺ) هیلیکی بو مان کیشا و نهجا فه رمووی : نه مه ریگا راسته که ی خوا به ، پاشان چه ند هیلیکی تری به لای راست و چه پی نهو هیله راسته دا کیشا و نهجا فه رمووی : نه مانه چه ند ریچکه یه کی په رته وازن ، هه ر ریچکه یه کیان شهیتانیکی له سه ره و بانگه وازی بو ده کات ، نهجا نه م نایه ته ی خوینده وه : (به راستی نه مه ریگا راسته که ی منه و شوینی که ون ، وه شوینی ریچکه کان مه که ون چونکه له ریگا که ی خوا لاتان ده دات) ..

که واته : به شوینکه وتنی ریگا راسته که ی نیسلام که وا کومه لی موسلمانانی له سه ره و لانه کردنه وه و لانه دان بو لای ریچکه

کورته په رته وازه کانی لای راست و چه پی ریگای راست پاریزراو ده بیت له شهیتانان کانی سه ر نهو ریچکه کورتانه !

(٤٧) موطأ مالك : (٢ / ٩٥٣) وصحیح إسناده ابن عبد البر والنووي في رياض الصالحين رقم : (٣٨٧) والمنذري في الترغيب والترهيب : (٣ /

٢٤٠) ، وقال الألباني : صحيح "صحيح الجامع الصغير" رقم : (٤٣٣١) وصحيح الترغيب والترهيب رقم : (٣٠١٨) و (٢٥٨١) .

واته : خوشه‌ویستی خۆم جیگیر کردوووه بۆ ئەمانه :

لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ : ئەوانه‌ی که له‌به‌ر من یه‌کتريان خوش ده‌وێت .

وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ : ئەوانه‌ی که له‌به‌ر من له‌گه‌ڵ یه‌کترا داده‌نیشن و مه‌جلیس ده‌گێرن .

وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ : ئەوانه‌ی که له‌به‌ر من سه‌ردانی یه‌کتر ده‌که‌ن .

وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ : ئەوانه‌ی که له‌به‌ر من شت به‌ یه‌کتر ده‌به‌خشن .

وه له‌فزیکی تر دا هاتوووه : ((قَدْ حَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلَّذِينَ يَتَحَابُّونَ مِنْ أَجْلِي ، وَقَدْ حَقَّتْ مَحَبَّتِي

لِلَّذِينَ يَتَزَاوِرُونَ مِنْ أَجْلِي ، وَقَدْ حَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلَّذِينَ يَتَبَاذِلُونَ مِنْ أَجْلِي ، وَقَدْ حَقَّتْ مَحَبَّتِي

لِلَّذِينَ يَتَصَادَقُونَ مِنْ أَجْلِي))^(٤٨).

واته : به‌ دلنیا‌یی خوشه‌ویستی خۆم پی‌ویست کردوووه بۆ ئەوانه‌ی که له‌ پیناوی مندا

یه‌کتريان خوشده‌وێت ، وه خوشه‌ویستی خۆم پی‌ویست کردوووه بۆ ئەوانه‌ی که له‌ پیناوی

مندا سه‌ردانی یه‌کتر ده‌که‌ن ، وه خوشه‌ویستی خۆم پی‌ویست کردوووه بۆ ئەوانه‌ی که له‌

پیناوی مندا شت به‌ یه‌کتر ده‌به‌خشن ، وه خوشه‌ویستی خۆم پی‌ویست کردوووه بۆ ئەوانه‌ی

که له‌ پیناوی مندا هاوری‌یه‌تی و براده‌ریتی یه‌کتر ده‌که‌ن .

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى ، فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ

عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا ، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ : أَيَّنْ تُرِيدُ ؟ قَالَ : أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ ، قَالَ : هَلْ لَكَ

عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا ؟ قَالَ : لَا عَيْرَ أُنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، قَالَ : فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ

أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتُهُ فِيهِ))^(٤٩).

واته : پیاویک سه‌ردانی براده‌ریکی خۆی کرد له‌ گوندی‌کدا ، جا خوای گه‌وره

فریشته‌یه‌کی نارد بۆ سه‌ر ریگا‌که‌ی و کاتی‌ک هات بۆ لای پی‌ی وت : بۆ کو‌ی ده‌چیت ؟

ئەویش وتی : بۆ لای براده‌ریکم ده‌چم له‌م گونده‌دا .

فریشته‌که وتی : ئایا هیچ مافیکی دنیا‌ییت به‌ سه‌ریه‌وه هه‌یه لێی وه‌رگریته‌وه (یان

هیچ به‌رژه‌وه‌ندیه‌کت هه‌یه له‌گه‌لیدا پی‌ی هه‌لسیت)؟

^(٤٨) قال المنذري في التزغيب : (٤ / ٤٧) : رواه أحمد ورواته ثقات والطبراني في الثلاثة واللفظ له والحاكم وقال : صحيح الإسناد ، وقال

الدمياطي في المتجر الرابع ص : (٥٣٥) : رواه أحمد بإسناد صحيح ، ورواه أحمد أيضاً عن عبادة بن الصامت بسند صححه المنذري

والدمياطي في الموضوعين المشار إليهما .

^(٤٩) صحيح مسلم رقم : (٢٥٦٧) .

ئه ویش وتی : نه خیر ، تهنه ئه وه نه بیته که من له بهر خوی گه وره خوشیم ده ویت .
فریشته کهش وتی : جا من نیردراوی خوام بو لای تو بو ئه وهی پیته پراگه یه نم که خواش
توی خوش ده ویت وهک چون تو ئه وت له بهر خاتری خوا خوش ده ویت .

۱۷ - به راستی کوپر و مه جلیسی پیاوچاکان کوپر و مه جلیسی زیگری خوی گه وره یه ،
پیغه مبهه (ﷺ) فرموویه تی : ((لَا يَتَعُدُّ قَوْمٌ يَذْكُرُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا حَقَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ ،
وَعَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ ، وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ))^(۵۰).

واته : هیچ کومه له که سیك نی یه کوبینه وه و دانیشن زیگری خوی گه وره بکه ن ئیلا
فریشته کان ده وریان ده گرن و په حمه تی خوا ده یانگریته وه و ئارامی داده به زیته سه ر
سه ریان و خوی گه وره باسیان ده کات لای ئه وانهی که له لای خویدان .

هه روه ها پیغه مبهه (ﷺ) فرموویه تی : ((مَا مِنْ قَوْمٍ اجْتَمَعُوا يَذْكُرُونَ اللَّهَ لَا يُرِيدُونَ بِذَلِكَ إِلَّا
وَجْهَهُ إِلَّا نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ قُومُوا مَغْفُورًا لَكُمْ قَدْ بُدِّلَتْ سَيِّئَاتِكُمْ حَسَنَاتٍ))^(۵۱).

واته : هیچ کومه له که سیك نی یه کوبینه وه و زیگری خوا بکه ن و مه به ستیشیان به وه هیچ
نه بیته ئیلا پاداشتی خوا نه بیته ئیلا بانگ که ریک له ئاسمانه وه بانگیان ده کات و ده لیت :
ههستن خوا لیتهن خوش بووه و تاوانه کانتانی بو گوپیونه ته وه به چاکه .

۱۸ - مرؤف به سه ردان کردنی براده ره کانی له بهر خوا ده روون و پرپه وی
ههنگاوه کانیسی پاک ده کاته وه و پله و پایهی گه وره بو خوی مسوگه ر ده کات له به هه شتدا
، هه ر وهک چون پیغه مبهه (ﷺ) فرموویه تی : ((مَنْ عَادَ مَرِيضًا أَوْ زَارَ أَخًا لَهُ فِي اللَّهِ نَادَاهُ مُنَادٍ
: أَنْ طِبْتَ وَطَابَ مَمَشَاكَ وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا))^(۵۲).

واته : هه ر که سیك سه ردانی نه خوشیک یان سه ردانی براده ریکی بکات له بهر خاتری خوا ،
ئه وا بانگ که ریک بانگی ده کات و ده لیت : خوا پاکت بکاته وه و پیگای خیر و چاکه تیش
بو پاک بکاته وه و جیگایه کتیش بو ئاماده بکات له به هه شتدا .

^(۵۰) صحیح مسلم رقم : (۲۷۰۰) .

^(۵۱) رواه أحمد : (۱۴۲/۳) وقال الألبانی : هذا إسناد حسن إن شاء الله "الصحيحة" رقم : (۲۲۱۰) ، وذكره في صحيح الجامع بنحوه
وصححه : (۹۸۱/۲) .

^(۵۲) صحیح سنن الترمذی رقم : (۲۰۰۸) وصحیح الترغیب والترهیب رقم : (۲۵۷۸) .

وَعَنْ أَنَسٍ (رضي الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ : ((مَا مِنْ عَبْدٍ أَتَى أَخَاهُ يَزُورُهُ فِي اللَّهِ إِلَّا نَادَاهُ مَلَكٌ مِنَ السَّمَاءِ : أَنْ طِبْتَ وَطَابَتْ لَكَ الْجَنَّةُ ، وَإِلَّا قَالَ اللَّهُ فِي مَلَكُوتِ عَرْشِهِ : عَبْدِي زَارَ فِيَّ ، وَعَلَيَّ قِرَاهُ ، فَلَمْ أَرْضَ لَهُ بِثَوَابِ دُونَ الْجَنَّةِ))^(٥٣).

واته : هيچ بهنده يهك ني به سهردانی برایه کی بکات له بهر خوا ئیلا بانگ که ریک بانگی دهکات له ئاسمانه وه و ده لیت : ئەوا پاک بویته وه و بهه شتیشته بو خوشکرا ، وه ئیلا خوی گه وره له مولکی عه رشیدا ده فه رمویت : عه بده که م له پیناوی مندا سهردانی برایه کی کرد و میوانداریه که ی له سهر من ، وه به هیچ پاداشتیکی پازی نابیت بو ی جگه له بهه شته نه بیت .

وَعَنْ أَنَسٍ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِرِجَالِكُمْ فِي الْجَنَّةِ ؟ قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : النَّبِيُّ فِي الْجَنَّةِ ، وَالصَّدِيقُ فِي الْجَنَّةِ ، وَالرَّجُلُ يَزُورُ أَخَاهُ فِي نَاحِيَةِ الْمِصْرِ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزُورُهُ إِلَّا لِلَّهِ فِي الْجَنَّةِ))^(٥٤).

واته : ئایا هه والتان نه ده می به پیاوانتان له بهه شته ؟ وتیان : به لئ ئه ی پیغه مبه ری خوا ، فه رموی : پیغه مبه ره له بهه شته یه ، راستگۆ له بهه شته یه ، وه پیاویک سهردانی برایه کی بکات له په ری شاره وه سهردانی نه کات ئیلا له بهر خوا نه بیت له بهه شته یه .

١٩ - به گشتی هاومه جلیس و براده ری چاک و صالح سوودی بو ت هه یه له هه موو پروویه کی دین و دونیا وه ، هه ره وهک پیغه مبه ره (ﷺ) فه رمویه تی : ((الْمُؤْمِنُ إِنْ مَا شِئْتَهُ نَفَعَكَ ، وَإِنْ شَاوَرْتَهُ نَفَعَكَ ، وَإِنْ شَارَكَتَهُ نَفَعَكَ ، وَكُلُّ شَيْءٍ مِنْ أَمْرِهِ مُنْفَعَةٌ))^(٥٥).

^(٥٣) كشف الأستار عن زوائد البزار. كتاب البر والصلة. باب الزيارة : (٣٨٨/٢ - ح ١٩١٨) ، ومسنده أبي يعلى : (٧ / ١٦٦ - ح ٤١٤٠) ، قال المنذري في الترغيب : (٣ / ٢٣٩) والدمياطي في المتجر الرابع ص : (٥٣٤) : "رواه البزار وأبو يعلى بإسناد جيد" وقال الهيثمي في مجمع الزوائد : (٨ / ١٧٣) : "رواه البزار وأبو يعلى ورجال أبي يعلى رجال الصحيح غير ميمون بن عجلان وهو ثقة" ، وقال الألباني في صحيح الترغيب والترهيب : (٢٥٧٩) : "حسن صحيح" .

^(٥٤) المعجم الصغير للطبراني : (١ / ٤٦) ، قال الدمياطي في المتجر الرابع ص : (٣٤٥) : "إسناده جيد إن شاء الله" ، وأخرجه الطبراني أيضاً بلفظ مقارب من حديث كعب بن عجرة في المعجم الكبير : (١٩ / ١٤٠ - ح ٣٠٧) وحسنه الألباني في صحيح الجامع رقم : (٢٦٠٤) .

^(٥٥) رواه أبو نعيم في الحلية : (٨ / ١٢٩) وقال : ثابت صحيح عن النبي (ﷺ) من حديث ابن عمر . [قلت : ضعفه الإمام الألباني في ضعيف الجامع الصغير رقم : (٥٩٠٥) وسلسلة الأحاديث الضعيفة رقم : (٤٦٧٠)] فتنبة .

واته : ئيماندار ئه گهر له گه ليدا پي بكه يت سوودت پي ده گه يه نيٽ ، وه ئه گهر پرس و پاي پي بكه يت سوودت پي ده گه يه نيٽ ، وه ئه گهر شه ريكي بكه يت سوودت پي ده گه يه نيٽ ، وه هموو شتيك له كاره كانيدا سوودي تيدايه .

وه پيغه مبه ر (ﷺ) فه رموويه تي : ((مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ النَّخْلَةِ ، مَا أَخَذَتْ مِنْهَا مِنْ شَيْءٍ نَفَعَكَ))^(۵۶).

واته : نمونه ي ئيماندار وه ك دارخورمايه هر شتيكي لي ببه يت سوودت پي ده گه يه نيٽ .
 ۲۰ - وه له به ره مه كاني هاومه جليس و براده ري چاك ئه وه يه ده بيته هوي خوشه ويستييان له پيناوي خوادا ، جا هر وه كو چون خوشه ويستي هاومه جليسي تي و هاورپيه تي به ره م ديني ت هه روه ها هاومه جليسي تي و هاورپيه تيش خوشه ويستي به ره م ديني ت .

وه خوشه ويستي له پيناوي خوا چه ندين به ره م و شوينه وار و كاري گه ري گه وره ي هه يه له سه ر ده روونه كان ، وه خوي گه وره پاداشتي زور گه وره ي داناوه بوي ، جا له به ر زوري ئه و خير و چاكه و به ره م و شوينه واران به جيا باسيان ده كه م :

^(۵۶) رواه الطبراني في المعجم الكبير : (۱۲ / ۴۱۱) من حديث ابن عمر وصححه الألباني في صحيح الجامع رقم : (۵۸۴۸) .
 وأصل الحديث في الصحيحين بلفظ : ((إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجْرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا ، وَإِنَّهَا مَثَلُ الْمُسْلِمِ ، فَحَدَّثُونِي مَا هِيَ ؟ ... ثُمَّ قَالَ : هِيَ النَّخْلَةُ)) صحيح البخاري رقم : (۶۱) وصحيح مسلم رقم : (۲۸۱۱) .

واته : داريك هه يه له ناو داره كاندا گلاكه ي ناوه ري ت و به راستي وه كو موسلمان وايه ، پيم بلين : كام داره يه ؟ ... ئه نجا فه رموي : دارخورمايه .

بهره‌م و چاکه‌کانی خوشه‌ویستی له پیناوی خوا

أ / خوشه‌ویستی له پیناوی خوا هۆکاریکه بۆ ئه‌وه‌ی خوا خوشتی بویت .

پیش کهمیک ئه‌و فرموده‌یه‌مان باس کرد که پیغمبهر (ﷺ) فرموی : خوی گه‌وره فرمویه‌تی : ((وَجَبْتُ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ ...)).

واته : خوشه‌ویستی خۆم جیگیر کردوو بۆ ئه‌مانه :

((لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ)) : ئه‌وانه‌ی که له‌بهر من یه‌کتريان خوش ده‌ویت ، ((وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ)) :

ئه‌وانه‌ی که له‌بهر من له‌گه‌ل یه‌کترا داده‌نیشن و مه‌جلیس ده‌گیرن ...

وه وته‌ی فریشته‌که به‌و پیاوه‌ی که سهردانی براده‌ره‌که‌ی کرد له‌بهر خوا : ((إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحَبَّتُهُ فِيهِ))^(۵۷).

واته : من نێردراوی خوام بۆ لای تو بۆ ئه‌وه‌ی پیت پابگه‌یه‌نم که خواش تو‌ی خوش

ده‌ویت وه‌ک چۆن تو ئه‌وت له‌بهر خاتری خوا خوش ده‌ویت .

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رضي الله عنه) يَرْفَعُهُ (رضي الله عنه) قَالَ : ((مَا مِنْ رَجُلَيْنِ تَحَابَّآ فِي اللَّهِ بَظَهَرِ الْعَيْبِ إِلَّا كَانَ أَحَبَّهُمَا إِلَى اللَّهِ أَشَدَّ هُمَا حُبًّا لِصَاحِبِهِ))^(۵۸).

واته : هیچ دوو پیاویک نی‌یه له په‌نه‌انیدا* یه‌کتريان خوش بویت له‌بهر خوا ئیلا

خوشه‌ویست ترینیان لای خوا ئه‌وه‌یانه که هاو‌پیکه‌ی زیاتر خوش ده‌ویت .

ب / خوی پاک و بی‌که‌موکوری و گه‌وره ئه‌وانه‌ی که یه‌کتريان خوش ده‌ویت له‌بهر خوا

ده‌یانخاته ژیر سیبهری عهرشی خۆیه‌وه له پوژیکدا که هیچ سیبهریک نی‌یه ته‌نها سیبهری عهرشی خوا نه‌بییت .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ)) ... فذكر منهم : ((وَرَجُلَانِ تَحَابَّآ فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ))^(۵۹).

^(۵۷) صحیح مسلم رقم : (۲۵۶۷) .

^(۵۸) رواه الطبراني في المعجم الأوسط كما في مجمع الزوائد : (۱۰ / ۲۷۶) ، وقال المنذري في الترغيب : رواه الطبراني بإسناد جيد قوي ، وصححه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب : (۳۰۱۶) .

* واته : خوشه‌ویستی که ته‌نها سه‌رزاری و پوواله‌تی نی‌یه .

^(۵۹) صحیح البخاری رقم : (۶۶۰) و صحیح مسلم رقم : (۱۰۳۱) .

واته : یه کیك له و حوت که سانه ی که خوا له پوژی دوایدا

ده یانخاته ژیر سیبهری عهرشی خویه وه که هیچ سیبهریک نی یه تهنه سیبهری عهرشی خوا نه بیته . . . دوو پیاون که له بهر خاتری خوا یه کتریان خوش دهویت و له سهر ئه وه ش کو دهنه وه و له سهریشی جیا دهنه وه .

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) : ((إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي ؟ الْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي)) (٦٠).

واته : خوی گه وره له پوژی قیامه تدا ده فهرمویت : کوان ئه وانه ی که له بهر گه وره یی من یه کتریان خوشده ویست ؟ ئه مرپو ده یانخه مه ژیر سیبهری عهرشمه وه له پوژی کدا که هیچ سیبهریک نی یه تهنه سیبهری عهرشی من نه بیته .

ج / خوشه ویستی له بهر خوا و پق لیبون له بهر خوا نیشانه و به لگه یه له سهر ته واویتی ئیمانی بهنده .

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رضي الله عنه) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) أَنَّهُ قَالَ : ((مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَأَبْغَضَ لِلَّهِ ، وَأَعْطَى لِلَّهِ وَمَنَعَ لِلَّهِ ، فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ)) (٦١).

واته : ههر که سیك خوشه ویستی (بو که سیك یان شتیك) له بهر خوا بیته وه پق لیبونی (بو که سیك یان شتیك) له بهر خوا بیته ، وه شت به خشین و شت گرتنه وهیشی له بهر خوا بیته ئه وا به راستی ئه و که سه ئیمانی کامل و ته واوه .

د / به راستی خوشه ویستی له بهر خوا هوکاریکه بو چیژکردنی تام و شیرینی ئیمان .
عَنْ أَنَسٍ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وسلم) قَالَ : ((ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ : أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْدَفَ فِي النَّارِ)) (٦٢).

واته : سی خه سلته و کردار هه یه له ههر که سیکدا هه بیته ئه وا تام و چیژی شیرینی ئیمانی کردوه :

(٦٠) صحیح مسلم رقم : (٤ / ١٩٨٨) رقم : (٢٥٦٦) .

(٦١) سنن أبي داود : (٥ / ٦٠ . ح ٤٦٨١) و صححه الألبانی فی صحیح الجامع رقم : (٥٩٦٥) .

(٦٢) صحیح البخاری رقم : (١٦) و صحیح مسلم رقم : (٤٣) .

- ده بیټ خوا و پیغه مبهره که ی (ﷺ) له لا خوښه ویست تر بیټ له هه موو که سیك جگه له وان .

- وه ده بیټ نه و که سه ی که خوښی ده ویټ خوښی نه ویټ ته نها له بهر خوا نه بیټ .

- وه ده بیټ پی ی ناخوښ بیټ بگه ریټه وه ناو کوفر و بی باوه پی وه ک چوڼ پی ی ناخوښه فری بدریټه ناو ناگره وه .

هه روه ها پیغه مبهر (ﷺ) فه رموویه تی : ((مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَجِدَ طَعْمَ الْإِيمَانِ فَلْيُحِبِّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ)) (٦٣) .

واته : هه ر که سیك پی ی خوښه تام و چیژی ئیمان بکات نه وا با مروقی خوښ بویت ته نها له بهر خوی گه وره .

ه / به راستی مروف به خوشویستنی چاکه کاران له بهر چاکیتی و دامه زراویټیان له سه ر خواپه رستی و دینداری پییان ده گات و ده شگه یه ته پله ی نه وان ، نه گه ر چی به کرده وه ش نه گه یشتبیټه ئاستی نه وان .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَقُولُ فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا وَلَمْ يَلْحَقْ بِهِمْ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ)) (٦٤) .

واته : پیاویک هات بو لای پیغه مبهر (ﷺ) و وتی : نه ی

پیغه مبهری خوا چی ده فه رمویت سه باره ت به پیاویک که وا خه لکانیکی خوښ ده ویټ و نه شگه یشتوو ته پله ی نه وان ؟

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) فه رمووی : مروف له گه ل نه و که سه دایه که خوښی ده ویټ .

وَعَنْ أَنَسٍ (رضي الله عنه) أَنَّ رَجُلًا قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى السَّاعَةُ ؟

قَالَ : ((مَا أَعَدَدْتُ لَهَا)) ؟

قَالَ : مَا أَعَدَدْتُ لَهَا مِنْ كَثِيرِ صَلَاةٍ وَلَا صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ ، وَلَكِنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ، قَالَ : ((أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحَبَّتْ)) .

(٦٣) مسند أحمد : (٢/٢٨٩) ، وكشف الأستار عن زوائد البزار : (١ / ٥٠٠ . ح ٦٣) ، وقال الهيثمي في مجمع الزوائد : (١/٩٠) : "رواه أحمد والبزار ورجاله ثقات" ، ورواه الحاكم : (٤ / ١٦٨) وقال : صحيح الإسناد ولم يخرجاه وأقره الذهبي ، وحسنه الألباني في صحيح الجامع : (٥٩٥٨) .

(٦٤) صحيح البخاري رقم : (٦١٦٩) وصحيح مسلم رقم : (٢٦٤٠) .

قَالَ أَنَسٌ : فَمَا فَرِحْنَا بِشَيْءٍ فَرِحْنَا بِقَوْلِ النَّبِيِّ (ﷺ) : ((أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ)) .
 قَالَ أَنَسٌ : فَأَنَا أَحِبُّ النَّبِيَّ (ﷺ) وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ ، وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ مَعَهُمْ بِحُبِّي إِيَّاهُمْ ، وَإِنْ لَمْ
 أَعْمَلْ بِمِثْلِ أَعْمَالِهِمْ (٦٥) .

واته : پياويك وتي : ئه ي پيغه مبهري خوا كه ي قيامه ته ؟

فه رموي : چيت بو قيامه ت ناماده كردوه ؟

وتي : شتيكي وا زور له نويژ و پوژوو و صه ده قه م ناماده نه كردوه به لام من خوا و
 پيغه مبهره كه يم خوش ده ويټ ، پيغه مبهر (ﷺ) فه رموي : تو له گهل ئه و كه سه دايت كه
 خوشه ده ويټ .

ئهنه س فه رموي : به هيچ شتيك دلخوش نه بوين به ئه ندازه ي دلخوشيمان به م وته يه ي
 پيغه مبهر (ﷺ) كه فه رموي : تو له گهل ئه و كه سه دايت كه خوشه ده ويټ .

ئهنه س فه رموي : جا له بهر ئه مه من پيغه مبهر (ﷺ) و ئه بو به كر و عومه رم خوشه ده ويټ ،
 وه ئوميد ه وارم كه وا له گهل ئه واندا بم به خوشه ويستيم بويان* ، ئه گهر چي كرده وه شم
 نه كرديټ وه ك كرده وه كاني ئه وان .

وَعَنْ عَلِيٍّ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((لَا يُحِبُّ رَجُلٌ قَوْمًا إِلَّا حُشِرَ مَعَهُمْ)) (٦٦) .

واته : هيچ پياويك ني يه كه سانيكي خوش بوټ ئيلا له گهل ئه واندا حه شر ده كرټ .

و / له سووده كاني خوشه ويستي له بهر خوا : خواي گه وره پيز ده گريټ له كه سيك كه وا

كه سيكي تري خوش بوټ له بهر خوا :

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((مَا أَحَبَّ عَبْدٌ عَبْدًا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا أَكْرَمَهُ
 اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ)) (٦٧) .

(٦٥) صحيح البخاري رقم : (٣٦٨٨) و (٦١٧١) و (٧١٥٣) وصحيح مسلم رقم : (٢٦٣٩) وهو عند غيرها بألفاظ متعددة .

* ئه مه يه قوتابي راسته قينه ي په روه رده كراوي قوتابخانه ي پيغه مبهرايه تي و ئيسلامي په سهن ، به لام به داخه وه ئه وه ي كه له م
 پوژگار ه دا ده بيستريټ و ده بينريټ له نه وه ي ئه م سه رده مه دا خوشه ويستي ده رپرين و سه رسام بوونه به گورانبيټز و پومان نووس
 ... و ياريزانه بي باوه پ و گومپاكانه وه كه ناو هيټان و باس كردني ثياننامه و هه لويسته كانيان بووته و يردى سه ر زارى زوربه ي
 هره زوري لاهه كاني سه رده مي ئاخر زه مان !!! ئايا پيټ خوشه له پوژي قيامه تدا له گهل ئه مانه دا بيت و له گهل ياندا حه شر بكرټيټ
 - وه رگيټ -

(٦٦) رواه الطبراني في المعجم الصغير : (٢ / ٤٠) وصححه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب رقم : (٣٠٣٧) .

واته : هیچ عه‌بدیک نی‌یه عه‌بدیکی تری خوش بویت له‌به‌ر خوا ئیلا خوا ریژی لی‌ده‌گریت
وه ریژگریتی خوا له مروفتیک ریژ لی‌گریتی به پی‌به‌خشیینی ئیمان و زانستی به‌سوود و
کرده‌وه‌ی چاک و هه‌موو جوړه
نیعمه‌ته‌کان ده‌گریته‌وه .

ز / ئەوانه‌ی که یه‌کتریان خوش ده‌ویت له‌به‌ر خوا مینبهری نوورانیان هه‌یه و پی‌غه‌مبه‌ران
و شه‌هیدانیش خۆزگه‌یان پیده‌خوازن له پۆژی قیامه‌تا :
عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : الْمُتَحَابُّونَ فِي
جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرٌ مِنْ نُورٍ يَغْبِطُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ)) (٦٨).

واته : خوی گه‌وره فه‌رموویه‌تی : ئەوانه‌ی که له‌به‌ر گه‌وره‌یی من یه‌کتریان خوش‌ده‌ویت
مینبهریان هه‌یه له نور و پی‌غه‌مبه‌ران و شه‌هیدان خۆزگه‌یان پیده‌خوازن له پۆژی قیامه‌تا .
دوای ئەوه‌ی به‌ره‌مه‌کانی دانیشتن و مه‌جلیس‌گی‌رانیان له‌گه‌ل چاکه‌کاراندا زانی و بۆمان
پوون بوویه‌وه که‌وا هاومه‌جلیس و براده‌ری چاک سوودگه‌یه‌نه‌ره به‌وه‌ی که له‌گه‌لیدا
داده‌نیشت له چه‌ندین لایه‌نه‌وه له بواری دنیا و دینه‌وه ..
ئەجا ده‌پۆینه‌سه‌ر باسی لایه‌نی به‌رامبه‌ر که بریتی‌یه له :
هاومه‌جلیس و براده‌ری خراپ ، بۆ ئەوه‌ی بزانیان دانیشتن و دۆستایه‌تی کردن له‌گه‌لیدا
ده‌بیته‌هۆی تی‌کچوون و به‌دبه‌ختی و نه‌هامه‌تی دنیا و قیامه‌ت .

﴿شاعیریک وتویه‌تی :

عَرَفْتُ الشَّرَّ لَا لِلشِّ
وَمَنْ لَا يَعْرِفُ الخَيْرَ
رَّ لَكِنْ لِتَوْقِيهِ
مِنَ الشَّرِّ يَقَعُ فِيهِ

واته : خراپه‌م ناسیه‌وه نه‌ک له‌به‌ر ئەوه‌ی خراپه‌یه به‌لکو بۆ ئەوه‌ی خۆمی لی‌پاریزم ..
چونکه هه‌ر که‌سی‌ک چاکه و خراپه له یه‌ک جیا نه‌کاته‌وه ئەوا ده‌که‌وێته‌ناو خراپه‌وه* .

(٦٧) رواه ابن أبي الدنيا في كتاب الإخوان ص : (١٠٤) رقم : (٢٠) والمقدسي في كتاب المتحابين في الله ص : (٢٧) رقم : (٨) واللفظ لهما ، ورواه أحمد في المسند : (٥ / ٢٥٩) بلفظ : "إِلَّا أَكْرَمَ رَبُّهُ عَزَّ وَجَلَّ" ، وقال الألباني عن إسناد الحديث : "هذا إسناد شامي جيد" الصحيحة رقم : (١٢٥٦) وحسنه السيوطي والمناوي "فيض القدير" : (٥ / ٤١٠) .
(٦٨) سنن الترمذي رقم : (٢٣٩٠) وصححه الألباني في صحيح الجامع رقم : (٤٣١٢) .
* ئەمه‌ی نیوان که‌وانه‌که من بۆیم زیاد کردوه - وه‌رگێر -

زهره ر و زيانه کاني هاومه جليس و براده ري خراب

هاومه جليس و براده ري خراب زيان ده گه يه نيټ به هاوهرپيکي له هه موو پروويه که وه ، وه به دبه ختي يه بوي له دنيا و قيامه تدا .

کوکردنه وه ي هه موو ئه و زيان و زهره رانه ي که له ده رئه نجامي دانيشتن و براده ري تي کردني خراپه کاران به ده ست ديټ نارپه حه ته ، جا له وانه يه باسکردني هه نديکيان به س بيټ بو ورياکردنه وه ي که ساني ژير و عاقل له م جوړه دانيشتن و هاوهرپيه تي کردنه :

۱ - له زيانه کاني هاومه جليس و براده ري خراب ئه وه يه که به پراستي گومان ت بو دروست ده کات له بيروباوهرپه پراسته کانتدا و لاتده بات له سه ري ، هه ر وه ک خواي گه وره فه رموويه تي : ﴿ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٥٠﴾ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٥١﴾ يَقُولُ أَتَىكَ لِيْنَ الْمُصَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾ أَءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا ءَأَنَّا لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾ ﴾ [الصفات] .

واته : به هه شتي يه کان هه نديکيان پروو له هه نديکيان ده که ن

و پرسيار ده که ن : قسه که ريکيان ده ليټ به پراستي من [له دنيا دا] براده ري کم هه بوو [باوهرپي به زيندووبوونه وه نه بوو] پيمي ده گوت : ئايا تو له وانه ي که باوهرپت به خوا هه يه و پوژي قيامه ت به پراست ده زانيت ؟ ئايا نه گه ر ئيمه بمرين و ببين به خو ل و ئيسقان ئايا ئيمه پاداشت ده درپينه وه ؟!

وه گوئ بگره بو به سه رهاتي مردني (ابو طالب) ي مامي پيغه مبه ر (ﷺ) له سه ر کو فرو ئه و پو له ي که هاومه جليس و براده ري خراب پيي هه ستا له مردنيدا له سه ر ئه و حاله .

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِيهِ الْمُسَيَّبِ بْنِ حَزْنٍ قَالَ : ((لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ جَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَوَجَدَ عِنْدَهُ أَبَا جَهْلٍ بَنَ هِشَامٍ وَعَبْدَ اللَّهِ بَنَ أَبِي أُمَيَّةَ بَنِ الْمُغِيرَةِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَبِي طَالِبٍ : يَا عَمُّ قُلْ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، كَلِمَةً أَشْهَدُ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ .

فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بَنُ أَبِي أُمَيَّةَ : يَا أَبَا طَالِبٍ أَتَرَعْبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ؟! فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْزِضُهَا عَلَيْهِ ، وَيُعَوِّدَانِ بِتِلْكَ الْمَقَالَةِ ، حَتَّى قَالَ أَبُو طَالِبٍ آخِرَ مَا كَلَّمَهُمْ : هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ،

وَأَبَى أَنْ يَقُولَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ^(٦٩).

واته : كاتيك (أبو طالب) گه يشته حاله تي سه ره مه رگ پيغه مبهري خوا (ﷺ) هات بو لاي و بيني (أبو جهل و عبدالله بن أبي أمية) له لايين ، پيغه مبهري (ﷺ) فه رموي : ئه ي مامه بلي (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) وته كه شاهه تي پي ده ده م بوت له لاي خوا له قيامه تدا ، (أبو جهل و عبدالله بن أبي أمية) ش وتيان : ئه ي (أبو طالب) ئايا پشت هه لده كه يت له ديني (عبد المطلب) ي باوكت ؟! پيغه مبهري (ﷺ) به رده وام پي ده فه رموي : بلي (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ، (أبو جهل و عبد الله بن أبي أمية) ش ئه و قسه يه يان دووباره ده كرده وه ، تاوه كو دواين وته ي (أبو طالب) ئه وه بوو كه وتي : ئه و له سه ر ديني عبد المطلب دمريت ، و خوي گرته وه له وه ي كه بليت (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) !

برام بپروانه ئه و دوو هاومه جليس و براده ره خراپانه چيان كرد ، (أبو طالب) يان كو مبرا كرد له ژيانيدا و به رده و اميش بوون له گه ليدا تاوه كو سپارديان به ئاگري جهه ننه م ، په نا به خوا .

٢ - به راستي هاومه جليس و براده ري خراپ بانگي هاوري كه ي ده كات بو چاولي كردي خوي له كه وتنه ناو حه رام و تاوانه كان ، وه ئه وه شي پي خوشه بوي ! هه ر وه ك چون شيخي ئيسلام (ابن تيمية) په حمه تي خوي لبييت فه رموي ته تي : (زورينه ي خراپه كاران ئه و كه سانه يان خوش ده وييت كه وا له گه لياندا ده سازين و پيكدن له سه ر ئه وه ي كه خويان تييدان ، وه رقيشيانه له وانه ي كه ناسازين و ناگونجين له گه لياندا .

هه روه ها له بوراه كاني دنيا و ئاره زووه كاندا زور جاريك ئه وانه هه لده بژين و پيشده خه ن كه وا به شدارييان له گه لدا ده كهن : يان به مه به ستي يارمه تي دان له سه ر ئه وه وه ك چون له زالبواندا له خاوه ن ده سه لاته كان و جه رده و ريگره كان و هاوشيوه كانياندا هه يه ، يان به مه به ستي خوگونجان وه ك چون له وانه دا هه يه كه كو بوونه ته وه بو عاره ق خواردنه وه ، چونكه به راستي ئه وانه هه موو ئه و كه سانه هه لده بژين كه ئاماده ده بن له گه لياندا بو خواردنه وه ، وه يان له بهر ئه وه يه كه پييان ناخوشه ئه و لييان جياببيته وه به چا كه كردن ، يان له بهر حه سوودي و چاوچنوكي يه له سه ر ئه وه ، بو ئه وه ي ئه و به رز نه بيته وه به سه رياندا به و كاره و ده ست خوشي لينه كرييت جگه له وان ، وه يان له بهر ئه وه يه كه نه بيته

^(٦٩) صحيح البخاري في مواضع متعددة وهذا اللفظ برقم : (١٣٦٠) وصحيح مسلم رقم : (٣٤) .

به لگه و شایهت حال به سه ریانه وه ، وه یان له بهر ئه وه یه که ده ترسن توله یان لیبسینیته وه به خودی خوی یان به بهر زکردنه وه ی شکایهت له سه ریان ، وه بو ئه وه ی نه که ونه ژیر مننهت کردن و مه ترسیه کانیه وه ، یان له بهر هاوشیوه کانی ئه م هوکارانه .

خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿ وَذَكَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا بُنِنَ لَهُمُ الْحَقُّ ﴾ [البقرة: ١٠٩]

واته : زوریه ی گاور و جووله که ئومییدی ئه وه ده که ن و پییان خوشه که وا ئیوه ی ئیماندار هه لگه ریینه وه له ئیسلام دوا ی ئه وه ی که باوه پرتان هیئا و بین به کافر و بی باوه پ له بهر چه ساده تی خو یان دوا ی ئه وه ی که وا حق و راستیان بو پوون بوویه وه .

وه سه بارهت به دوپرووه کان فه رموویه تی : ﴿ وَذُوَا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً ﴾ [النساء: ٨٩]

دوپرووه کان ئومییدی ئه وه ده که ن و پییان خوشه که وا ئیوه ی ئیماندار کوفر بکه ن و بی باوه پ بن هه ر وه کو چو ن ئه وان خو یان کوفریان کردوه بو ئه وه ی ئیوه و ئه وان یه کسان بن له بی باوه پیدا .

وه (عثمان رضی الله عنه) فه رموویه تی : "وَدَّتْ الزانية لو زنى النساء كلهن".

واته : ئافره تی داوین پیس پیی خوشه هه مو ئافره تان داوین پیس بن^(٧٠).

٣ - به راستی مرؤف به سروشتی خوی کاریگه ر ده بییت به داب و خو و په وشت و کرده وه کانی هاومه جلیس و براده ره که ی ، له پیشه وه باسی ئه و فه رمووده یه مان کرد که وا پیغه مبه ر (صلی الله علیه و آله) تییدا فه رمووی : ((الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَن يَخَالِلُ))^(٧١).

واته : مرؤف له سه ر دینی خوشه ویسته که یه تی ، جا با یه کیک له ئیوه بروانییت بو ئه وه ی بزانییت کیی خوشده وییت ؟

جا ئه گه ر هاومه جلیس و براده ره که ت خراپ بوو ئه وا مرؤف پیی کاریگه ر ده بییت و په نگی ئه وی لیده نیشییت .

^(٧٠) مجموع الفتاوی لشیخ الإسلام ابن تیمیة : (٢٨ / ١٥٠ . ١٥١) .

^(٧١) بروانه په راویزی ژماره (١١) .

هه نديك وتويانه : (إِيَّاكَ وَمُجَالَسَةَ الشَّرِيرِ فَإِنَّ طَبْعَكَ يَسْرُقُ مِنْ طَبْعِهِ وَأَنْتَ لَا تَدْرِي) (٧٢).

واته : ئامان وريابه له دانيشتن و هاوړپييه تي كردني خراپه كار چونكه به پاستي خووي تو دزي دهكات له خووي نه و توش نازانيت و ئاگات ليى نيه .

٤ - به پاستي بينيني هاومه جليس و براده ري خراپ تاوان كردنت بير دهخاته وه جا پييه وه ديار بيت يا خود شاراوه بيت يه كسانه ، نه مهش له كاتيكا ده بيت كه تو ئاگات هه بيت له تاوانه كاني ، به هو ي نه و بينينه وه ختوره ي تاوان كردن ديت به ميشكي مرؤفا دواي نه وه ي كه نه و بي ئاگا بووه ليى يان سهرقال بووه و به بيريدا نه هاتووه ، جا هر وهك چون بينيني كه سيكي گوپرايه ل و صالح كه خوا يارمه تي داوه بو چا كه كاري خوات بير دهخاته وه ئاوه ايش بينيني كه سيكي تاوانبار كه شه يتان رايكي شاوه بو تاوان كردن شه يتانت بير دهخاته وه .

(الراغب الأصفهاني) ره حمه تي خواي لي بيت فه رمويه تي : تپه پاندي خوړه وشتي هاومه جليس و براده ر بو براده ره كه ي ته نها به گو فتار و كرداره وه ناوه ستپته وه ، به لكو به تيروانينيشي هه مان گاريگه ري ده بيت ، چونكه تيروانين بو وينه و پووخسار گاريگه ري ده كاته سهر دهر وونه كان له هه نديك خوړه وشتا كه گونجاوه له گه ل خوړه وشتي نه و كه سدا كه چاوي تيپه پوانيت (٧٣) .

٥ - به پاستي هاومه جليس و براده ري خراپ ده تگه يه نييت به كه سانكي خراپه كار كه وا په يوه ندي كردنت پيانه وه زيانت پي ده گه يه نييت ، وه هه نديك جار نه و كه سانه له پي دهر چوو تر و گهنده لكار ترن له خوودي نه م براده ره خراپه خوشي .

٦ - به پاستي هاومه جليس و براده ري خراپ كه م و كوپيه كانت لي ده شارپته وه و دايده پو شيت ، وه هه له و خراپه كانت بو دهر ازينپته وه ، وه كاريگه ري تاوان كردن سووك ده كاته وه له دلندا ، وه كه مته رخه مي كردنت له چا كه كاري و گوپرايه ليت بو خوا و پيغه مبه ر (ﷺ) له لا ئاسان ده كاته وه .

(٧٢) الذريعة إلى مكارم الشريعة للراغب الأصفهاني ص : (١٩٣) .

(٧٣) الذريعة . الموضوع السابق .

۷ - به پراستی تو به هوی هاومه جلیس و براده ری خراپه وه بی بهش و مه حروم ده بییت له دانیشتن و تیگهل بوون له گهل چاکه کاراندا ، چونکه تو له گهل ئه ودا پوچوویت له ناو ئاره زووه کاندا ، یان به هوی ئاگادار کردنه وه و قه دهغه لیگردنته وه له مه جلیس گیران و دانیشتن له گهل چاکه کاراندا ، یان به هوی دانیشتن و تیگهل بوونت له گهل ئه م له پیده رچووهدا شهرم ده تگریت و به کاریکی قورسی ده زانیت کهوا له گهل چاکه کاراندا دانیشتن و تیگهل ببیت ، ئه مهش ده بیته هوی له ده ستچوونی خیر و چاکه به ئه ندازه ی دور بوونت له چاکه کارانه وه .

۸ - به پراستی ئه و که سه ی که داده نیشیت له گهل خراپه کاراندا کرده وه خراپه کانی خوی به راورد ده کات له گهل کرده وه خراپه کانی ئه واندا ، ئه نجا خراپه کانی خوی به که م ده زانیت له ئاست خراپه کانی ئه واندا ، ئه مهش ده بیته هوی زیاد بوونی سه رکه شی و زیاده پره وی کردن و پوچوون له خراپه و له پیده رچوون و که مته رخمی کردن له چاکه کردندا ، وه به لایه نی که مه وه سه رسام ده بییت به وه ی که ئه و له سه ریه تی ، وه سه رسام بوونیش نه خوشیه کی کووشنده و له ناو به ره وه ک له پیشه وه باس کرا^(۷۴).

۹ - به پراستی کوپ و مه جلیسی خراپه کاران به ده ر نی یه له چه ندین گوفتار و کرداری حه رام و تاوان وه ک غه یبه ت و فیتنه یی و درؤ و له عنه ت لیگردن و هاوشیوه ی ئه مانه ، جا له وانه یه ئه و که سه ی که له گهل یاندا داده نیشیت خوی بگونجینیت و بسازیت له گهل یاندا له وه ی که ئه وان تییدان ، یان ریگری ئه و کاره خراپه یان لیده کات به لام له هه مان کاتدا جیانا بیته وه له مه جلیسه که یان و لییان دورناکه ویته وه بویه ده که ویته ناو تاوانه وه ، چونکه ریگرتن له تاوان و ئینکاری کردنی - وه ک زانایان ده لئین - ئه وه پیویست ده کات که جیا ببیته وه له وه مه جلیسه ئه گه ر به رده وام بوون له سه ر ئه نجامدانی ئه و تاوانه ، چونکه خوی گه وره فه رموویه تی :

﴿وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ [الأنعام].

واته : ئەگەر که سانیکت بینی پۆچوون له ئایه ته کانماندا به وهی که پیچه وانهی حهق بییت ئەوا پشتیان لیبکه و لییان دووربکه وهره وه تاوه کو ده چنه ناو باسیکی تره وه جگه له وه ، وه ئەگەر شهیتان له بیرتی برده وه و ئاماده ی ئەو جووره مه جلیسانه بوویت ئەوا له دوا ی بیرخستنه وه و ئاگادار کردنه وه یان له گه ل که سانی سته مکار و تاوانباردا دامه نیشه .

وه خوا ی گه وره فه رموویه تی : ﴿ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلَهُمْ ۗ ﴾ [النساء] .

واته : به دلنیا یی له قورئاندا دابه زیوه ته سه رتان که وا ئەگەر بیستان کوفر ده کریت به ئایه ته کانی خوا یان گالته یان پی ده کریت ئەوا له گه لیاندا دامه نیشن تاوه کو ده چنه ناو باسیکی تره وه جگه له وه ئەگینا ئیوه ش وه کو ئەوانن .

١٠ - به راستی براده ریتی و هاوپییه تی کردن له گه ل خراپه کاردا له ریی نه ماندایه له گه ل پهیدا بوونی که مترین ناکوکی یان گوپانی به رژه وهندی ، به لکو به که متر له وه ش رقه به رایه تی پهیدا ده بییت .

(عبد الله بن المعتز) په حمه تی خوا ی لیبیت فه رموویه تی : (إخوان السوء ينصرفون عند النكبة ويقبلون عند النعمة) (٧٥) .

واته : براده ره خراپه کان له کاتی تیشکاندا پشتت لیه له ده کهن و له کاتی خو شیشدا پوت لیده کهن .

* وه (علي بن داود الرقي) په حمه تی خوا ی لیبیت فه رموویه تی :

كُلُّ مَنْ كَانَ لَا يُؤَاحِيكَ فِي اللَّهِ

فَلَا تَرْجُ أَنْ يَدُومَ إِحَاؤُهُ

إِنَّ خَيْرَ الْإِحْوَانِ مَنْ كَانَ فِي اللَّهِ

له دام وده و صفاؤه^(٧٦)

واته : هموو نه وانهي كه براده ريت ده كه ن بي نه وهي له بهر خوا بييت ، نهوا نوميدى نه وهي ليته كه يت كه براده ريه كه ي به رده وام بييت .

به راستي باشتين برادر نه وهيه كه براده ريه كه ي له بهر خوا بييت ، نه وه دوستايه تي و نيازپاكي له گهلندا به رده وام ده بييت .

* وه (أبو الحسن التهامي) ره حمه تي خوي ليبييت فه رمويه تي :

شيان ينقشان اول وهله

ظلل الشباب وخلة الأشرار^(٧٧)

واته : دوو شت هه ن له ناكاودا هه لده مالين و نامينن : سي بهري لاويي و براده ريتي خراپه كاران .

* وه نه قشي موري هه نديك له دانايان بريتي بووه له (من وذك لأمر ولي مع انقضائه)^(٧٨) .

واته : هه ر كه سيك دوستايه تيت له گهلدا بكات له بهر شتيك نهوا پشتت لي ده كات له گهل كو تايي پيهاتني نهو شته دا .

* وه (ابن جبان) ره حمه تي خوي ليبييت فه رمويه تي : (العقل لا يُصاحب الأشرار ، لأنَّ صُحبةَ صاحبِ السوءِ قِطعةٌ من النار ، تعقب الضغائن ، لا يستقيم وُدُّه ولا يفي بعهدِه)^(٧٩) .

واته : مروفي ژير هاوهرپيه تي خراپه كاران ناكات ، چونكه هاوهرپيه تي كردني براده ري خراپ پارچه يه كه له ناگر ، رق و كينه ي به دوا دا دييت و دوستايه تيشي راست و تا سه ر نابييت و وه فاداريش نابييت به به لين و په يمانه كاني .

* وه (ابن تيمية) ره حمه تي خوي ليبييت فه رمويه تي : (نه گهر خه لكي هاوكاري يه كتر بكن له سه ر تاوان و ده ست دريژي و سنوور شكندن نهوا هه نديكيان رقيان ده بييت له هه نديكي تريان ، نه گهر چي به ره زامه ندي خوشيان نهو كارانه نه نجام بدهن ، طاوس فه رمويه تي : هه ر دوو پياويك كو ببنه وه له بهر غه يري خوا ئيلا جيا ده بنه وه به دل ره نجانه وه له يه كتر .

^(٧٦) كتاب المتحابين في الله ص : (٣٧) رقم : (٢٨) . (٧٧) ديوان أبي الحسن التهامي ص : (٣١٥) .

^(٧٨) كتاب العزلة ص : (١٥١) . (٧٩) روضة العقلاء ص : (١٠١) .

که واته براده ریټی ئە گەر له سەر به رژه وهندی ههردوولا نه بوو ئەوا سهرئه نجامه که ی دژایه تی یه ، وه ته نها کاتیك له سەر به رژه وهندی ههردوولا ده بیټ ئە گەر ئەو براده ریټی یه له بهر خوا بیټ ، وه ئە گەر وا نه بوو ئەوا هه ر یه کیکیان ئە گەر چی هاوکاری یه کتری بکه ن له کاتیكدا که داوی یارمه تی له یه ک ده که ن به په زامه ندی خو یان ئەوا ئەم په زامه ندیه هیچ بایه خیکی نی یه به لکو سهرئه نجام ده گه ریټه وه سهر په به رایه تی و دژایه تی و له عنه ت له یه کتر کردن ، وه هه ر یه کیکیان به وی تریان ده لیټ : ئە گەر تو نه بوایه تی ئەوا من ئەمه م نه ده کرد ..^(٨٠).

١١ - به پاستی براده ریټی خراپه کاران ئە گەر چی له دونیا شدا دۆستایه تیان به رده وام بیټ ئەوا له پوژی دوایدا زور به په له لاده چیټ و هه لده گه ریټه وه بو دژایه تی و په به رایه تی ، وه ک خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ [الزخرف] .

واته : براده ران له پوژی قیامه تدا هه ندیکیان دوژمنی هه ندیکیان ته نها که سانی له خوا ترس و خو پاریزه ر له تاوان نه بیټ . وه هوی گوړینه وه ی ئەم خو شه ویستی و براده ریټی یه به دژایه تی ده گه ریټه وه بو ئەو به ره م و میراته ی که له م براده ریټی یه وه بو یان ماوه ته وه له هاوکاری کردنی یه کتر له سهر تاوان و سه ریچی و ده ست دریزی .

وه خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا﴾ [العنكبوت] .

واته : پیغه مبه ر ئیبراهیم (علیه السلام) به قه ومه که ی خو ی فه رموو : به پاستی ئیوه جگه له خوا هه ندیک بتتان هه لبژاردوه به مه به سستی دۆستایه تی نیوان هه ر دوو لاتان له ژیانی دنیا دا ئەنجا له پوژی قیامه تدا هه ندیکتان باوه ری به هه ندیکی ترتان نامینیټ و له عنه ت و نه فره ت له یه کتری ده که ن .

(ابن تیمیة) ره حمه تی خوی لیبت فہرمویہ تی : (ئوانه به کافرزانین و باوہر پی نہ بوون و له عنہت و نہ فرہت له یہ کتر کردنی ہندیکیان بؤ ہندیکی تریان تہنا له بہر ئہوہ نییہ کہ سہریچی خوی کردوہ ! بہ لکو له بہر ئہوہ یہ کہ بہ ہوی بہ شداری و هاوکاری ئہوہ وہ زیان و زہرہری لیکہ وتوہ) (۸۱) .

۱۲ - زوربہی کور و مہ جلیسہکانی خراپہ کاران و له پیدہرچووان باسی خوی تیدا نا کریت ، ئہمہش دەبیته ہوی خو خواردنهوہ و پەشیمانی بؤ خاوەنہکانیان له پوژی قیامہ تدا ، ہر وہک چوں پیغہمبہر (ﷺ) فہرمویہ تی : ((مَا مِنْ قَوْمٍ يُقُومُونَ مِنْ مَجْلِسٍ لَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ فِيهِ إِلَّا قَامُوا عَنْ مِثْلِ جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ لَهُمْ حَسْرَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) (۸۲) .

واتہ : ہیچ کومہ له کہ سیکی نییہ له مہ جلیسیکیا ہستن و باسی خویان تیدا نہ کردبیت ئیلا وہکو ئہوہ وایہ کہ له سہر لاکی گوی دریژیک (کہریک) ہستابیتن ، وہ ئہو دانیشتنہشیان دەبیته ہوی خو خواردنهوہ و پەشیمانی بویان له پوژی قیامہ تدا .

۱۳ - بہ راستی دانیشتن و هاوریہ تی کردن له گه ل خراپہ کاراندا کات بہ فیرو دانی تیدایہ کہ له پوژی قیامہ تدا لیپرسینہوہ و موحاسہبہی بہندہی له سہر دە کریت کہ کہ متہرخہمی تیدا کردوہ و له دەستی داوہ .

پیغہمبہر (ﷺ) فہرمویہ تی : ((لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ أَرْبَعٍ : عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ ؟ وَعَنْ عِلْمِهِ مَا عَمَلَ بِهِ ؟ وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ ؟ وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ ؟)) * .

واتہ : ہدوو پیی ہیچ عہدیک نییہ له پوژی قیامہ تدا

ہنگاو بنیت تاوہکو پرسیاری چوار شتی لینہ کریت : سہ بارہت بہ تہمہنی له چیدا بہ سہری بہردوہ ؟ وہ سہ بارہت بہ زانستہ کہی ئایا کردہوہی پی کردوہ ؟ وہ سہ بارہت بہ

(۸۱) مجموع الفتاوی : (۱۵ / ۱۲۹) .

(۸۲) رواہ أبو داود فی سننہ : (۵ / ۱۸۰ - ح ۴۸۵۵) وصحح إسناده النووي فی ریاض الصالحین رقم : (۸۳۸) والألبانی فی صحیح الجامع رقم :

(۵۷۵۰) .

* صحیح الترغیب والترہیب رقم : (۳۵۹۲) - وہرگیز - .

پاره و ماللهكهی چۆن پەیدای کردوو و له چیدا خەرجی کردوو ؟ وە سەبارەت بە لاشەى له چیدا بە کارى هیناوه و دایهیناوه ؟

١٤ - بەپاستى تۆ بەودا دەناسرێتەوه ، وە گومانى خراپت پى دەبریت بە هۆى هاوپییهتى کردنتەوه له گەڵ ئەودا .

بە گشتى تیکه لاوى کردنى خراپه کاران زیان و زەرەرە بۆ خاوهنهكەى له دونیا و دوا پۆژدا .

* (الشیخ عبد الرحمن السعدی) رەحمەتى خواى لیبیت فەرموویەتى : (بە گشتى هاوپییهتى کردنى خراپه کاران زیانبه خشه له هەموو پووێهه كه وه بۆ هەر كه سیك كه هاوپییه تیان بکات ، وە بە لا و خراپه یه بۆ ئەوانه ی كه تیکه لاویان دەكەن ، چەندین خەلك بە هۆى ئەو خراپه کارانه وه فەوتا و له ناو چوو ، وە چەندىك هاوپیكانیان پاكیشا بۆ كار و شوینی فەوتینەر و پووخینەر هەست بکەن بە خۆیان یان هەست نەكەن)^(٨٣) .

له بەر ئەوه (أبو الأسود الدؤلی) رەحمەتى خواى لیبیت فەرموویەتى : (ما خلق الله خلقاً أضرّ من الصاحب السوء)^(٨٤) .

واته : خواى گەوره هیچ دروستکراویكى دروست نەکردوو زیانبه خش تربیت له برادەرى خراپ .

كه واته پیویسته له سەر كه سی ژیر و دلسۆز و غەم خۆرى خۆى كه پزگارى و به خته وهرى بۆ خۆى دەویت له دونیا و دوا پۆژدا كه وا دوور بکه ویتەوه له تیکه لاوى کردنى ئەو برادەره خراپه کارانه و به و پەرى تواناوه را بکات لییان و هیچ كه مته رখে میش نه کات له مه دا .

له کۆتایى ئەم لیكۆلینه وه یه دا و دواى ئەوه ی شوینەوار و به ره مه کانی هاومه جلیس و برادەرى چاکه کار و زیانه کانی هاومه جلیس و برادەرى خراپه کارمان بۆ دەرکهوت ، هەندىك وتهى له پیشینه وه - به جیماو بۆمان - ده گێرمه وه بۆتان سه بارهت به هەلبژاردنى هاومه جلیس و هاوپی و هاندان له م بواره دا :

^(٨٣) بهجة قلوب الأبرار ، الحديث الثامن والستون .

^(٨٤) الشهاب الثاقب في ذم الخليل والصاحب للسيوطي ص : (٣٢) .

هه نديک وتهی پيشين سه بارهت به هه لبراردنی هاومه جلیس

پيغه مبهەر (ﷺ) فهرموويه تي : ((لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا ، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا))^(٨٥).

واته : هاوهرپيه تي كهس نه كه هيت ئيلا ئيماندار نه بييت ، وه با كهس خواردنت نه خوات ئيلا له خوا ترس نه بييت .

* (الخطابي) په حمه تي خواي ليبييت له شهرحي ئهم فهرمووده يه دا له كتيبي (العزلة) دا فهرموويه تي : (واتاي فهرمووده كه ئه وه يه :

كه سيك ده عوهت مه كه بو خواردن له گه لندا ئيلا كه سيكي له خوا ترس نه بييت ، چونكه پيكه وه خواردن ئاشنايي و كرانه وه له رووي يه كتردا په يدا دهكات و دلله كان كووده كاته وه ، جا به دواي ئه وه دا بگه رپي كه هاوهرپي و تيكه لبووان و براده ره تايبه ته كانت له كه ساني له خوا ترس و خو پاريز بن له تاوان و خراپه)^(٨٦).

* وه (لقمان الحكيم) په حمه تي خواي ليبييت ئاموزگاري كورپه كه ي دهكات و پي ي ده لييت : (يا بُنَيَّ لَا تَعُدْ بَعْدَ تَقْوَى اللَّهِ مِنْ أَنْ تَتَّخِذَ صَاحِبًا صَالِحًا)^(٨٧).

واته : ئه ي كورپي شيرينم له پاش له خوا ترسان هاوهرپيه كي چاك هه لبرزيه و بهس .

* وه (عمر بن الخطاب ﷺ) فهرموويه تي : (لا تتكلم فيما لا يعنك ، واعتزل عدوك ، واحذر صديقك إلا الأمين ، ولا أمين إلا من يخشى الله ويطيعه ، ولا تمش مع الفاجر فيعلمك من فجوره ، ولا تطلع على سرِّك ، ولا تُشاور في أمرِك إلا الذين يخشون الله)^(٨٨).

واته : قسه مه كه سه بارهت به شتيك كه په يوه ندي به تووه ني يه ، وه دووره په ريز به له دوورمنه كهت ، وه وريا به له براده ره كهت ئيلا براده ري ئه ميني دل و دهست و زمان و دامين پاك نه بييت ، وه كه سيش ئه مين ني يه ئيلا كه سيك نه بييت كه له خوا ده ترسييت و گوهرپه لاي دهكات ، وه له گه ل خراپه كاردا رپي مه كه چونكه فيري خراپه كاريه كاني خويت دهكات ، وه

^(٨٥) مسند أحمد : (٣ / ٣٨) ، وصحيح سنن الترمذي رقم : (٢٣٩٥) وصحيح سنن أبي داود رقم : (٤٨٣٢) وحسنه الترمذي والبخاري في

شرح السنة : (١٣ / ١٦٩) وابن مفلح في الآداب الشرعية : (٣ / ٥٦١) والألباني .

^(٨٦) كتاب العزلة ص : (١٤٢) .

^(٨٧) كتاب الإخوان ص : (١١٠) رقم : (٢٥) .

^(٨٨) كتاب العزلة ص : (١٤٤) .

نهينيه كانى خوتى بؤ ئاشكرا مه كه و دهريمه بره بؤى ، وه له ئيش و كاره كانندا پرس وپا به كهس مه كه ئيللا به وانه نه بيت كه وا له خوا ده ترسن .

* هه روه ها فه رمويه تى : (ما أُعْطِيَ عَبْدٌ بَعْدَ الْإِسْلَامِ خَيْرًا مِنْ أَخٍ صَالِحٍ) ^(٨٩).

واته : خواى گه وره هيچ شتيكى نه به خشيوه به عه بديك له عه بده كانى له دواى ئيسلام چا كتر بيت له براده ريكي چاك و صالح .

* وه (علي بن أبي طالب عليه السلام) فه رمويه تى : (عليكم بالإخوان فإنهم عُدَّةٌ في الدنيا والآخرة ،

أَلَا تَسْمَعُ إِلَى قَوْلِ أَهْلِ النَّارِ : ﴿فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾﴾ [الشعراء] ^(٩٠).

واته : په يوه ست بن به براده رانى چا كه كاره وه چونكه به پاستى ئه وانه پشتگيريت ليده كه ن له دونيا و دواپوژدا ، ئايا گويناگريت بؤ قسه ي دوزه خيه كان كه ده لين : ليره دا كهس نيه تكا و پجامان بؤ بكات ، وه براده ريكي دوست و دلسوزيشمان نيه پشتگيريمان ليبكات .

* وه (الغزالي) په حمه تى خواى ليبيت له كتيبي (الإحياء) دا وتويه تى : (عيسى ابن مريم عليه السلام) فه رمويه تى : (جالسوا مَنْ تَذَكَّرْكُمْ اللَّهُ رُؤْيْتُهُ ، وَمَنْ يَزِيدُ فِي عَمَلِكُمْ كَلَامَهُ ، وَمَنْ يَرِعَّبُكُمْ فِي الْآخِرَةِ عَمَلُهُ) ^(٩١).

واته : له گه ل كه سانيكدا دابنيشن كه وا خواتان بيربكه ويته وه به بينيان ، وه كرده وه تان زياد بكات به قسه يان ، وه هاندهرت بن بؤ دواپوژ به كرده وه يان .

* وه (الحسن البصري) په حمه تى خواى ليبيت فه رمويه تى : (ما ازداد أحدٌ منكم أخاً في الله إلاَّ ازداد درجةً) ^(٩٢).

واته : هيچ يه كيك له ئيوه نيه براده ريكي له بهر خوا زياد بكات ئيللا به هويه وه پله يه ك به رز ده بيتته وه .

(٩٠) إحياء علوم الدين : (٢ / ١٦٠) .

(٨٩) اتحاف السادة المتقين : (٦ / ١٣١) .

(٩١) المصدر السابق : (٢ / ١٥٩) .

(٩٢) المطالب العلية : (٤ / ١٠) .

* وه (أبو الدرداء رضي الله عنه) فه رمويه تي : (لولا ثلاث لأحببتُ أن أكونَ في بطن الأرض لا على ظهرها : لولا إخوانٌ لي يأتوني ينتقون طيب الكلام كما ينتقي طيب التمر ، أو أعفّر وجهي ساجداً لله ، أو غدوة أو روحة في سبيل الله عز وجل) ^(٩٣).

واته : نه گهر له بهر سي شت نه بوايه ت نه وا پيمخوش بوو له ژير زهويدا ببوايه م نه ک له سهر زهوی : نه گهر براده رانيکم نه بوايه ت که دین بو لام و وتهی خوشم بو هه لده بژيرن هه روه کو چون خورمای خوشم بو هه لده بژيرن ، يان پوومه تم خولاوی ده که م له کاتي سوجه دا بو خوا ، يان هه نگاويکی پويشتن يان گه پانه وه له پيناوی خوادا بنيم .

* وه (محمد بن واسع) ره حمه تي خواي ليبيت فه رمويه تي : (ما بقي في الدنيا شيءٌ ألدُّ به إلا الصلاة جماعة ولقي الإخوان) ^(٩٤).

واته : له دونيادا هيچ شتيك نه ماوه چيژي ليبيبنم ئيلا نويژ له جه ماعه تدا و گه يشتن به براده ران نه بيت .

* وه (بلال بن سعد) ره حمه تي خواي ليبيت فه رمويه تي : (أخ لك كلما لقيك ذكرك بحظك من الله خيرٌ لك من أخ كلما لقيك وضع في كفك ديناراً) ^(٩٥).

واته : براده ريكت كه وا هه ر كاتيک پيت بگات به شي خوتت له لاي خوا بيرخاته وه چاكتره بوت له براده ريک كه وا هه ر كاتيک پيت بگات ديناريك بخاته ناو دهسته وه .

* وه پرسيار كراوه له هه نديك له دانايان : (أي الكنوز خير ؟ قال : أمّا بعد تقوى الله ، فالأخ الصالح) ^(٩٦).

واته : چ گه نجينه يهك (چ شتيكي به نرخي هه لگيراو) چاك تره ؟ فه رموي : له خوا ترسان نه نجا براده ري چاك .

* وه وتراوه به (سفيان) ره حمه تي خواي ليبيت : (ما ماء العيش ؟ قال : لقاء الإخوان) ^(٩٧).

^(٩٣) الزهد للإمام أحمد ص : (١٣٥) .

^(٩٤) الزهد للإمام أحمد ص : (٣١٣) .

^(٩٥) الزهد لابن المبارك ص : (١٦٧) ، والحلية : (٥ / ٢٢٥) .

^(٩٦) كتاب الإخوان ص : (١٣٣) رقم : (٦١) .

واته : ئاوى ژيان بریتىیه له چى ؟ ئەویش فهرمووی : گەیشتن به برادهران .

* وه هه ندىك له پيشين (سه له ف) فهرموويه تى : (أعجزُ الناسِ من قصرٍ في طلبِ الإخوان ، وأعجزُ منه مَنْ ضيَّعَ من ظفرٍ به منهم) ^(۹۸) .

واته : بى دەسهلات ترینی خهك ئەو كه سهیه كه كه متهرخه می بكات له گه پان به دواى برادهردا ، وه لهو بى دەسهلات تر ئەو كه سهیه كهوا ئەگه برادهرى چاکی دەستكهوت له دەستی بدات .

* وه وتراوه به (محمد بن واسع) په حمه تى خواى لیبیت : ئایا چاكتین كرده وه له دونیادا كامهیه ؟

ئەویش فهرمووی : (صحبة الأصحاب ، ومُحَادَثَةُ الْإِخْوَانِ إِذَا اصْطَحَبُوا عَلَى التَّقَى وَالْبِرِّ فَحِينَئِذٍ يَذْهَبُ الْخِلَافُ مِنْ بَيْنِهِمْ) ^(۹۹) .

واته : هاوپییه تى كردنى هاوپیانی چاك ، وه قسه كردن له گه ل برادهراندا ئەگه ر برادهریتیه كه یان له سهه ر خوا ترسان و چاكه كارى بیته ئەوا ئەو كاته ناكوکی نیوانیان نامینیت .

* وه (مالك بن دينار) په حمه تى خواى لیبیت فهرموويه تى : (إِنَّكَ إِنْ تَنْقَلَ الْأَحْجَارَ مَعَ الْأَبْرَارِ خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَأْكَلَ الْخَبِيصَ مَعَ الْفُجَّارِ ، وَأَنْشُدْ :
وصاحب خيار الناس تنج مسلماً
وصاحب شرار الناس يوماً فتندهما) ^(۱۰۰) .

واته : به پراستی ئەگه ر تو له گه ل چاكه كاراندا به رد بگوڤزیته وه چاك تره بوته له وهى كهوا خورما و پون بخویت له گه ل خراپه كاراندا ، ئەنجا ئەم بهیتهى خوینده وه :

"هاوپییه تى چاكتینى خهك بكه به سه لامه تى پزگارت ده بیته .. وه بوته نهها پوژیکیش هاوپییه تى خراپترینى خهك بكه په شیمان ده بیته وه " .

^(۹۷) روضة العقلاء ص : (۹۳) .

^(۹۸) الإحياء : (۲ / ۱۸۰) .

^(۹۹) كتاب الإخوان ص : (۱۲۸) وكتاب المتحابين في الله ص : (۳۰) .

^(۱۰۰) تفسير القرطبي : (۲۷/۱۳) ، وهو في روضة العقلاء ص : (۱۰۰) بدون البيت .

* وه (هلال الرأي) په حمه تي خواي ليبيت فه رمويه تي : (أوثق المودات ما كان في الله عز وجل) (١٠١).

واته : به هيترين دوستايه تي نه و هيه که وا له پيناوي خواي گه وره دا بيت .

* وه (المأمون) فه رمويه تي : (إن غلب شيء على حُبِّ المال والولد فالأخ الصالح) (١٠٢).

واته : نه گه ر شتيك هه بيت که زال ببيت به سهر خو شه ويستي مال و مندالدا نه وا براده ري چا که .

* وه (سفيان الثوري) په حمه تي خواي ليبيت نه م دوو به يته ي ده خو ينده وه :

ابا للرجال إذا أردت إخوانهم

وتوسمّن أمورهم وتفقد

فإذا وجدت أخوا الأمانة والتقى

فبه اليمين قرير عين فاشد (١٠٣)

واته : نه گه ر ويستت براده ري تي پياوانيک بکه يت نه وا تاقيان بکه ره وه ..

حال و کاريان ده ست نيشان بکه و به دوايدا بگه ري ..

جا نه گه ر بينيت براده ري کي ده ست و زمان پا که و له خوا ترسه ..

نه وا به هه ردوو ده ستت به توندي بيگه خوت بو نه وه ي چاوه کانت ئوقره بگريت .

* وه (محمد بن عمران) په حمه تي خواي ليبيت فه رمويه تي :

وما المرء إلا بإخوانه

كما تقبض الكف بالمعصم

ولا خير في الكف مقطوعة

ولا خير في الساعد الأجدم (١٠٤)

(١٠١) تهذيب تاريخ دمشق : (١ / ٤٣٩) .

(١٠٢) حنة الرضا في التسليم لما قدر الله وقضى للغناطي : (٣ / ٦٨) .

(١٠٣) كتاب الإخوان ص : (١١٥) وروضة العقلاء ص : (١٠٥) .

(١٠٤) روضة العقلاء ص : (٦٨) . (١٠٥) تفسير القرطي : (١٣ / ٢٦) .

واته : مرؤف هیچ نیه ئیلا به برادره کانیه وه نه بیټ .. هه ر وه کو چۆن به مه چهک له پ ده کهیت به مشت ..

وه هیچ سوودیك له له په ی بر او ه دا نیه .. وه هیچ سوودیك له بازووی گه ر و بر او ه دا نیه .

* وه هه ندیک له شاعیران وتویانه :

تَجَنَّبْ قَرِینَ السَّوِّءِ وَاصْرَمْ حِبَالَه

فَإِنْ لَمْ تَجِدْ عَنْه مَحِیصًا فَدَارِه

وَاحِبِّ حَبِیبِ الصِّدْقِ وَاحْذَرْ مَرَاءُهُ

تئل منه صفو الود ما لم تُماره^(١٠٥)

واته : خۆت به دوور بگره له برادره ی خراپ و په یوه ندی له گه لدا بپچرینه .. وه ئه گه ر ریگا چاره ت نه بوو ئه وا ژیا نی له گه لدا بگوزهرینه ..

وه خۆشه ویستی راستت خۆشبویت و ئاگاداریش ببه له وه ی که مشت و مری له گه لدا بکهیت .. چونکه به و شیوازه دۆستایه تی پاکت لیه وه ده ست ده که ویت ئه گه ر مشت و مری له گه لدا نه کهیت .

* وه یه کیکی تر وتویه تی :

اصْحَبْ خِیَارَ النَّاسِ أَيْنَ لَقِيتَهُم

خَيْرُ الصَّحَابَةِ مَنْ يَكُونُ ظَرِيفًا

وَالنَّاسُ مِثْلُ دَرَاهِمٍ مَيِّزَتَهَا

فَرَأَيْتَ مِنْهَا فَضَةً وَزَيْوْفًا^(١٠٦)

واته : هاوړییه تی چاکترینی خه لک بکه له هه ر کوئییه کدا پیا نی گه یشیتیت ..

چاکترین هاوړی ئه و که سه یه که وا ریك و پیك و سه رنج پراکیش بیټ ..

خه لکی وه کو دیره م وان له کاتی کدا که وا جیا یان ده که یته وه ..

له ناویدا زیوی په سه ن و ساخته ش (مزه وه ر) ده بینیت .

^(١٠٦) روضة العقلاء ص : (١٠٢) وتفسیر القرطبي : (١٣ / ٢٦) .

كوتايي

برام له كوتاييدا ده ليم :

خوت په يوه ست بکه به هاومه جلیس و براده ری خیر ویست و چاکه کار و ئەمەش له ناخی خوتدا جیگیر بکه ، وه سوود ببینه له زانست و په وشت و کرده وه کانیان ، وه خوت پوښبیر بکه به بوچوون و رینماییه کانیان ، وه ئەوهش له بیر ناکه م کهوا ده بیست صهبر و ئارام گرنتت یاد خه مه وه له سهر ئەو ئازاردان و که م و کوپیا نه ی که له لایه ن هه ندیکیا نه وه ده بیینیت به هوی زالبوونی ناته واوی به سه ریانه وه ، هه روه ها به هوی جیاوازی ته بیعت و په وشت و ئاکاریانه وه .

وه به رده وام ئەم ئایه ته بهینه ره پیش چاوی خوت و بهینه به سهر لاپه ره کانی دلندا کهوا خوی گه وره تییدا فه رموویه تی : ﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعِسِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا﴾ [الكهف] .

واته : ئارام بگره له گهل ئەو که سانه دا کهوا خوی په روه ردگاریان ده په رستن و لیی ده پارینه وه * به به یانیان و ئیواران به مه به سستی په زامه ندی و پاداشتی په روه ردگاریان ، وه چاوه کانت تیمه په رینه لییان به مه به ست جوانی ژیا نی دنیا ، وه گوپرایه لی ئەو که سانه مه که کهوا بی ئاگامان کردوون له یاد و به رنامه که ی خوا و شوینی ئاره زووی خو یان که وتوون و به رژه و ندیه کانی دین و ژینی خو یان له ده ست داوه و فه وتاندویانه .

داواکارم له خوی گه وره کهوا :

هاومه جلیس و براده ری چاکه کار ئەوانه ی ده ستمان ده گرن به ره و به خته وه ری دنیا و دواپوژ بو من و ئیوهش به نسیب بکات ..
وه کردنی چاکه و خیره کان و وازهینان له خراپه کانمان پی ببه خشیت ..

* مه به سستی ئەوه یه له گهل که سانی خوا په رستدا تیکه ل ببه و هاوهرپیه تی ئەو جوړه که سانه بکه و ته نها چاو بیره ئەوان و لا مه که ره وه به لای ئەوانه دا که بیئاگان له خوا و به رنامه پیروژه که ی .

وه بمانکاته کلیلی کردنه وهی ده‌رگای چاکه و داخستنی خراپه ..
وه هر هه موومان کۆبکاته وه له جیگای په حمهت و میهره بانی خۆی .. آمین .

وصلی الله وسلّم علی نبینا محمد
وعلی آله وصحبه أجمعین

ته‌واو بووم له وه‌رگێرانی ئه‌م نامیلکه‌یه
له پیش نویژی مه‌غریبی رۆژی شه‌مه ریکه‌وتی :

٢٧ / ٤ / ١٤٢٩ ک

٣ / ٥ / ٢٠٠٨ ن

(باوکی فیرده‌وس محمد عبد الرحمن لطیف)

کوردستان / گه‌رمیان / که‌لار

پاشکو :

باشترین
ہاوری بیڈہنگ کتبہ

و

ہہ لگرانی
زانستی شہری و پیرہ و کارانی سونہت
باشترین
ہاوری و ہاومہ جلیسن

بہ پینوسی

محمد عبد الرحمن لطیف

باشترین ھاوړی بیډهنگ کتیبه

هه نډیک له دانایان وتویانه : (الکتابُ خیرُ جلیس) واته : کتیب باشترین ھاومه جلیس و ھاوړی یه

وه شاعیریک و تویه تی :

وَخَيْرُ جَلِيسٍ الْمَرْءُ كُتُبٌ تُفِيدُهُ

عُلُومًا وَآدَابًا كَعَقْلِ مُؤْتَدٍ^(*)

واته : باشترین ھاومه جلیسی مروّف کتیبانیکه که وه کو عه قلیکی هیمن و له سه رخو چه نډین زانست و ئادابی پیډه گه یه نن .

به پاستی کتیب نه و ھاوړی بیډهنگه یه که وا دانایه تی و زانستی به سوودی لیوه به ده ست ده خهیت ، وه هه رگیز نهینی یه کانی ژیان ت ئاشکرا ناکات و خیانه ت و ناپاکیت له گه لدا ناکات .

هه روه ها و تراوه کتیب : (حاضرٌ نفعُهُ ، مأمونٌ ضرُّهُ ، ينشطُ بنشاطِكَ فينبسطُ إليك ، ويملُ بِمِلالِكَ فينقبضُ عنكَ ، إن أدنيتُهُ دنا ، وإن أنأيتُهُ نأى ، لا يغيكُ شرًّا ، ولا يفشي عليكُ سرًّا ، ولا ينمُّ عليك ، ولا يسعى بنميمةٍ إليك)^(**) .

واته : کتیب سووده کانی ده سته جی و ئاماده یه ، بیوه ی و بی زیانه ، گورج ده بیته وه به گورج بوونه وه ی تو بویه خویت بو ده کاته وه ، وه بیزار ده بیته به بیزار بوونی تو بویه خویت لی ده گریته وه و داده خریت ، نه گهر نزیکی بکه یته وه لیته نزیک ده بیته وه ، وه نه گهر دووری خه یته وه نه ویش لیته دوور ده که ویته وه ، خراپه ی بوته ناویته ، نهینی یه کانت ئاشکرا ناکات ، هه وال و قسه ت ناگه یه نیته به که سانی تر ، وه هی نه وانیشته بو ناهینیته به مه به سستی تی کدان و ئاشووب گیپان .

وه (الخطيب البغدادي) فه رموویه تی : (ومع ما في الكتب من المنافع العميمة ، والمفاخر العظيمة ، فهي : أكرمُ مالٍ ، وأنفسُ جمالٍ ، والكتابُ آمنٌ جلیسٍ ، وأسرُّ أنیسٍ ، وأسلمُ نَدِيمٍ ، وأفصحُ کلیمٍ)^(*) .

^(*) پروانه کتیبی : الثمار البانعة من الكلمات النافعة لاپه ره : (٣٦٥ . ٣٦٦) .

^(**) تقييد العلم للخطيب البغدادي لاپه ره : (١٥٧) .

^(*) تقييد العلم للخطيب البغدادي لاپه ره : (١٥٨) .

واته : کتیب له گه ل ئەوه شدا که چه ندین سوودی گشتی و شانازی گه وره ی تیدا یه بریتی یه له : به پیزترین مال و سامان ، به نرخ ترین جوانی ، وه کتیب بی زیان ترین هاومه جلیسه ، نهینی پاریزترین (یان دلخوش کارترین) هاوپی یه ، بیوه ی ترین هاوده مه ، پاراوترین قه سه که ره .

وه ئاموژگاریت ده که م به وه ی که وا : کتیب بکهیت به هاومه جلیس و هاوپی ت له کاتی ته نهایتدا :

(قیل لرجل : مَنْ يُؤْنَسُكُ ؟ فَضْرَبْ عَلٰی كَتْبِهِ وَقَالَ : هَذِهِ ، فَقِيلَ : مِنْ النَّاسِ ؟ فَقَالَ : الَّذِينَ فِيهَا) (*).

واته : وتراوه به پیاویک : کی دلخوش و دلنه واییت ده کات ؟
ئەویش دای به سهر کتیبه کانیدا و وتی : ئەمانه .

وترا : له خه لکی ؟

وتی : ئەوانه ی که تییدان .

(وقیل لبعضهم : أما تستوحش ؟ فقال : يستوحش مَنْ مع الأُنسِ كله ؟ قيل : وما الأُنسِ كله ؟ قال : الكتب) (*).

واته : وتراوه به هندیك : ههست به ته نهایی و دابران و سامناکی ناکهیت ؟ ئەویش وتی : ئایا که سیك ههیه ههست به ته نهایی و دابران و سامناکی بکات که وا له گه ل هه موو هاوپی کاندان .

وترا : ئەو هه موو هاوپی یانه کین ؟

وتی : کتیبین .

(وقال بعض الوزراء : يا غلام ائتني بأنس الخلوۃ ومجمع السلوة ، فظنَّ جُلُساؤه أَنَّهُ يستدعي شَراباً ، فَأَتَاهُ بسفطٍ فِيهِ كُتُبٌ) (*).

واته : هه نديك له وه زيره كان وتويه تي : ئەي خزمه تکار هاوپی ی ته نهایی و کوکه ره وه ی دلنه وایی و خه م ره وینه ره وه م بو بینه .

هاومه جلیسه کانی وا گومانیان برد که وا داوای خواردنه وه یه ک ده کات .

(* تقييد العلم للخطيب البغدادي لاپه ره : (١٦٣) .

ئەویش : سەبەتە یەکی بۆ هێنا کتیبی تیدا بوو .

وه (شقیق بن إبراهيم البلخي) فهرموویه تی : (قلنا لابن المبارك : إذا صليت معنا لم لا تجلس معنا ؟ قال : أذهب فأجلس مع التابعين والصحابة ، قلنا : فأين التابعون والصحابة ؟ قال : أذهب أنظر في علمي فأدرك آثارهم وأعمالهم ، ما أصنع معكم ؟! أنتم تجلسون تغتابون الناس ، فإذا كان سنة مائتين فالبعد من كثير من الناس أقرب إلى الله تعالى ، فر من الناس كفرارك من الأسد ، وتمسك بدينك ، يسلم لك لحمك ودمك^(*) .

واته : وتمان به (عبد الله بن المبارك [١١٨ - ١٨١ ك]) : بۆ چی کاتیك نوێژت ته واو كرد له گه ل ئیمه دا دانانیشت له گه لماندا ؟

ئەویش فهرمووی : ده پۆم له گه ل شوینکه وتوان و هاوه لانی پیغه مبهردا ﷺ داده نیشم ، وتمان : ئەی شوینکه وتوان و هاوه لانی پیغه مبهردا ﷺ له کوین ؟

فهرمووی : ده پۆم سهیری زانسته کهم ده کهم و ده گه م به شوینه وار و کرده وه کانیا ، چی بکه م له گه ل ئیوه دا ؟!

ئێوه داده نیشن غه بیه تی خه لکی ده کهن ، جا خو ئه گه ر بگاته سالی (٢٠٠) دووسه د ئه وا دور که وتنه وه له زۆرینه ی خه لکی نزیك ترت ده کاته وه له خوای گه وره ، را بکه له ده ست خه لکی وه کو چۆن را ده که یه له ده ست شییر ، وه په یوه ست ببه به دینه که ته وه و دهستی پیوه بگره ئه وا گوشت و خوینه که ت بیوه ی ده بییت .

وه (مُحْرَزُ بْنُ جَبْرِ الْمُرُوزِيِّ) فهرموویه تی : (قيل لابن المبارك : يا أبا عبد الرحمن لو خرجت فجلست مع أصحابك ، قال : إنني إذا كنت في المنزل جالست أصحاب محمد ﷺ - يعني النظر في الكتب-) .^(*)

واته : وترا به (عبد الله بن المبارك) : ئەی باوکی عبد الرحمن بۆ درناچیت له گه ل هاوپیکانندا دابنیشیت ، ئەویش فهرمووی : من ئه گه ر له مالدایم ئه وا له گه ل هاوه لانی (مُحَمَّدُ) دا ﷺ داده نیشم ، واته : سهیری کتیب ده کهم .

^(*) تقييد العلم للخطيب البغدادي لاپه ره : (١٦٤) .

^(*) تقييد العلم للخطيب البغدادي لاپه ره : (١٦٣) .

وه (عبد الحميد التوزي) فهرموويه تی : (الكتاب نديم ، عهد وفائه قديم ، الكتاب مُنادم ، ليس مَنْ نادَمَه بنادم ، الكتابُ حميم ، خيره عميم ، الكتابُ أخٌ غيرُ خَوَّان ، ففَرَّدَ عن الإخوان ، الكتابُ سميرٌ ، سليمٌ الظاهر والضمير) (**).

واته : کتیب هاوهرم و هاوهرییه ، به لینی وه فاداری دیرینه ، کتیب رادییت له سهری ، نه و که سه ش که راهات له سهری هه رگیز په شیمان نابیتته وه ، کتیب هاوهرلی دل سوژ و گیانی به گیانییه ، خیره کانی گشتییه ، کتیب برابه و خیانهت کار نییه ، بویه ته نها به ره وه له گه لیدا بی له برادران ، کتیب هاوهری و هاوهری شه و گاره ، روالهت و ناوهر پوکی بیوهیه .
مه به ستیش به وشه ی (کتیب) لیره دا نه و کتیبه یه که زانستی به سوود و راست و ره سه نی له خو گرتبیت ، زانستیک که سوودی دین و ژینی تیدا به رقه رار بیت ، ناشکراشه که (زانستی شهرعی) سه روهری هه موو زانسته به سووده کانه و به خته وه ری ژین و دینی پیوه به نده .

پیناسه ی زانست :

١ - ئیمامی (محمد بن عبد الوهاب) فهرموويه تی : (العلم هو : معرفة الله ومعرفة نبيه محمد ﷺ ومعرفة دين الإسلام بالأدلة) .

واته : زانست بریتییه له : ناسینی خوا و ناسینی پیغه مبه ره که ی (محمد ﷺ) و شاره زا بوونه له ناینی ئیسلام به به لگه وه .

٢ - وه پیشه وا (ابن القيم) فهرموويه تی : (العلمُ قال اللهُ قال رسولُهُ قال الصحابةُ ...) .

واته : زانست بریتییه له : فهرمووده ی خوا و فهرمووده ی پیغه مبه ر و فهرمووده ی سه حابه ...

٣ - وه ئیمامی (الأوزاعي) فهرموويه تی : (العلمُ ما جاء عن أصحاب مُحَمَّد ﷺ ، وما لم يَجِيء عن أصحاب مُحَمَّد ﷺ فليس بعلم) .

واته : زانست نه وه یه که له سه حابه کانی پیغه مبه ره وه (ﷺ) هاتبیت ، وه نه وه ی که له سه حابه کانی پیغه مبه ره وه (ﷺ) نه هاتبیت نه وه علم و زانست نییه .

(**) تقیید العلم للخطیب البغدادي لاپه ره : (١٦٢) ، وه بروانه کتیبی : إيقاظ الهممة لطلبة علم الكتاب والسنة لاپه ره : (٤٠٠٠٣٩) .

٤ - وه ئيمامى (شافعى) فهموويه تى :

(كُلُّ الْعُلُومِ سِوَى الْقُرْآنِ مَشْغَلَةٌ

إِلَّا الْحَدِيثَ وَإِلَّا الْفِقْهَ فِي الدِّينِ

الْعِلْمُ مَا كَانَ فِيهِ قَالَ حَدَّثَنَا

وما سوى ذلك وسواسُ الشياطين) .

واته : هه موو زانسته كان جگه له **قورئان** خوځهريك كردنه .. ته نها **فه رمووده** و

تيگه يشتن و شارهزا بوون له دين نه بيت ، زانست نه وه يه كه **تييدا بوتريت پيغه مبه ر** (ﷺ)

فه رموويه تى و جگه له مه ش هه مووى وه سوه سهى شه يتانه .

٥ - وه ئيمامى (ابن حجر العسقلاني) فهموويه تى : (الْمُرَادُ بِالْعِلْمِ : الْعِلْمُ الشَّرْعِيُّ الَّذِي

يُفِيدُ مَعْرِفَةَ مَا يَجِبُ عَلَى الْمُكَلَّفِ مِنْ أَمْرِ عِبَادَاتِهِ وَمُعَامَلَاتِهِ ، وَالْعِلْمُ بِاللَّهِ وَصِفَاتِهِ ، وَمَا يَجِبُ لَهُ مِنْ

الْقِيَامِ بِأَمْرِهِ ، وَتَنْزِيهِهِ عَنِ النَّقَائِصِ ، وَمَدَارُ ذَلِكَ عَلَى التَّفْسِيرِ وَالْحَدِيثِ وَالْفِقْهِ) [فتح الباري شرح صحيح

البخاري] : (١ / ١٨٧) .

واته : مه به ست به زانست : زانستى شه رعى يه كه **سودى** شاره زابوونى **تيدياه** له وهى كه

پيويسته له سهر هه موو **موسلمانىكى** نهرك له سهر (ته كليف ليكراو) له بوارى **ثاينه** كه يدا له

په رستنه كانى و له هه لس و كه وته كانيدا ، وه زانىارى **دهر باره**ى **خوای** گه وره و

سيفه ته كانى و نه وهى كه **پيويسته** له سهرى له **پيناوى** نه ودا **پيى** هه لبيست له

فه رمانه كانى و **پاك** **پاگرتنى** له كه م و كوړپى ، وه هه موو نه وان هه ش **پاوه ستاون** له سهر :

ته فسير و فقه و فه رمووده .

هه لكراني

زانستي شهري و پهيره وكراني سوننه ت

باشترين هاوري و هاومه جليسن

باشترين هاوري و هاومه جليس و برادر بؤ مروث ئه و كه سانه ن كه وا دوو شتيان تيدا به دي ده كريت (زانستي به سوود و كردوهي چاك / العلم النافع والعمل الصالح) ، ئه مه ش ته نها و ته نها له (هه لكراني زانستي شهري و پهيره وكراني سوننه ت) دا ئه وانه ي كه حق و راستييه كان ده زانن و كرده وه شي پيده كه ن (يعلمون الحق ويعملون به) ده بينيته وه .

خوای گه وره بؤي ديارى و دست نيشان كردووين باشترين هاوري كين و به چيش له گهل ئه واندا ده بين ، ئه ويش له م ئايه ته دايه كه تيدا فه رمويه تي: ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾ [النساء] .

واته : هه ر كه سيك گوپرايه لي خوا و پيغه مبه ر بكات ئه وا له گهل ئه و كه سانه دا ده بيت كه خوا نيعمه تي خوي پي به خشيون له پيغه مبه ران و راستگويان و شه هيدان و پياوچاكان ، وه ئه وانه ش باشترين هاورين .

له بهر گرنگي و بايه خي ئه م بابه ته ده بينين خوای گه وره فيري كردووين كه وا له نويژه كانماندا به لايه ني كه مه وه پوژانه حه قده (١٧) جار داواي لي بكه ين هيدايه تمان بدات و ري نماييمان بكات بؤ سهر ريگاي ئه وانه ي نيعمه تي خوي پي به خشيون كه باشترين هاورين : ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝٦ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝٧﴾ [الفاتحة] .

واته : خوايه ري نماييمان بكه بؤ سهر ريگاي راست .. ريگاي ئه وانه ي كه نيعمه تي خوت پي به خشيون ، نه ك ئه وانه ي كه لييان تووره بوويت و نه ك ئه وانه ش كه گومرا بوون^(١) .

هؤي تووره بووني خوا له جووله كه كان ده گه ريته وه بؤ ئه وه ي كه ئه وان زانستيان پي بوو به لام كرده وه يان پي نه ده كرد !

(١) پيغه مبه ري خوا (ﷺ) فه رمويه تي : ((المغضوب عليهم اليهود والضالين النصارى)) [سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٣٢٦٣)] .

واته : ئه وانه ي كه خوا لييان تووره بووه برتتين له جووله كه ، وه ئه وانه ي كه گومرا بوون برتتين له گاوره كان .

وه هوى گومرپابوونى گاوره كانيش دهگه پڙتته وه بؤ ئه وهى كه ئه وان كرده وه يان ده كرد به لام به بئ زانست !

به لام ئه وان هى كه خوا نيعمه تى خوڤى پئ به خشيون له (پيغه مبه ران و راستگويان و شه هيدان و پياوچاكان) زانستى به سووديان پئ بووه و له هه مان كاتدا كرده وهى چاكيشيان كرده وه به و زانسته به سووده ، بويه خواى گه و ره ئه و پڙزهى لئ ناون و فه رمانى به ئيمه ش كرده وه كه داواى لي بكه ين پڙنماييمان بكات بؤ سهر پڙگا راسته كهى ئه وان بؤ ئه وهى ببين به هاوڤڤى ئه وان له دونيا و قيامه تدا .

* يه كيك له پيشه وايانى سه له ف (ابن شوذب) په حمه تى خواى ليبيت فه رمويه تى : (إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَى الشَّابِّ إِذَا نَسَكَ أَنْ يُؤَخِي صَاحِبَ السُّنَّةِ يَحْمَلُهُ عَلَيْهَا)^(٢).

واته : به راستى هه نديك له نيعمه ته كانى خوا به سهر گه نجه وه له كاتيكددا پيده گات ئه وهى كه براده ريئى كه سيك له هه لگرانى سوننه ت بكات بؤ ئه وهى په روه ردهى بكات له سه رى .

* يه كيكي تر له پيشه وايانى سه له ف (أيوب السخيتاني) په حمه تى خواى ليبيت فه رمويه تى : (إِنَّ مِنْ سَعَادَةِ الْحَدِّثِ وَالْأَعْمِيِّ أَنْ يُوقَفَهُمَا اللَّهُ لِلْعَالِمِ بِالسُّنَّةِ)^(٣).

واته : به راستى به خته وه رى گه نج و كه سيك كه زمانى عه ره بى نه زانيت له وه دايه كه خوا زانايه كى شاره زا به سوننه تى بؤ پڙكبخت كه تيبيگه يه نيئ و په روه ردهى بكات له سه رى .

له مه وه بؤ مان پوون و ئاشكرا ده بيت كه وا هاوڤڤيه تى كردنى شاره زايان به سوننه تى پيغه مبه ر (ﷺ) و شوڤنكه وتوانى ئه وان هى كه به رده وام داكوكى ده كهن له زيندوو كرده وه و په پره و كردنى سوننه ته كان كاريگه رى به رچاويان هه يه له سه ر ژيان و داهاتووى لاوان بويه زانايانى پيشين زؤر بايه خيان پئ داوه و جه ختيان له سه ر كرده وه ته وه ، چونكه به هاوشيوه ي ئه م جوړه هاوڤڤيه تى و براده ريئيه تيه خواى گه و ره گومرپايان پزگار ده كات و هيدايه تى لارپيووان ده دات بؤ سهر پڙگاي راست كه بريتى يه له زانستى به سوود و كرده وهى چاك .

(٢) شرح أصول السنة للالكائى رقم : (٣١) .

(٣) شرح أصول السنة للالكائى رقم : (٣٠) .

زانستي به سوود و ڪرده وهى چاڪ

په يامى پيغه مبه رمانه (ﷺ)

خوای په روه ردگار فه رمويه تي :

﴿ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴾ (٣٣)

﴿ [التوبة : ٣٣ ، والصف : ٩] .

هه روه ها فه رمويه تي : ﴿ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ

شَهِيدًا ﴾ (٢٨) ﴿ [الفتح : ٢٨] .

واته : خوای په روه ردگار پيغه مبه ركهه ي ناردووه به (پيئمايى) و (دين دارى راسته قينه)

بوئ وهى دينه كهه ي سه ركه ويٽ به سه ر هه موو دين و نائينه كانى تر دا ئه گه ر چى موشريك و هاوه ل برياده ره كانيش پييان ناخوش بيٽ ، وه خواش به سهه بيٽ به شاهيد .

ئيمايى (ابن كثير) فه رمويه تي : (فَالْهُدَىٰ هُوَ الْعِلْمُ النَّافِعُ ، وَدِينِ الْحَقِّ هُوَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ) (٤).

واته : (پيئمايى) بريتى يه له : زانستي به سوود (العلم النافع) ... (دين دارى راسته قينه ش) بريتى يه

له ڪرده وهى چاڪه (العمل الصالح) .

هه روه ها فه رمويه تي : (فَالْهُدَىٰ هُوَ مَا جَاءَ بِهِ مِنَ الْإِخْبَارَاتِ الصَّادِقَةِ وَالْإِيمَانِ الصَّحِيحِ وَالْعِلْمِ

النَّافِعِ ، وَدِينِ الْحَقِّ هُوَ الْأَعْمَالُ الصَّالِحَةُ الصَّحِيحَةُ النَّافِعَةُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) (٥).

(٤) تفسير ابن كثير : (٤ / ١٧١) .

سوديك : ئيمايى (ابن كثير) له ته فسيري ئه م نايه ته دا : ﴿ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقِ مُسْتَقِيمٍ ﴾ (٣٠) ﴿ [الأحقاف] فه رمويه تي :

﴿ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ ﴾ له بيروباوه ر و هه واله كاندا ، ﴿ وَإِلَى طَرِيقِ مُسْتَقِيمٍ ﴾ له ڪرداره كاندا ، چونكه قورئان دوو شتى تيڏايه : هه وال

و داواڪارى ، جا هه واله كانى راستن و داواڪاريه كانيشى دادپه روه رانهن ، هه روه ڪ چون خوای گه وره فه رمويه تي : ﴿ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ

رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ﴾ .

وه هه روه ها فه رمويه تي : ﴿ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ ﴾ فَالْهُدَىٰ هُوَ الْعِلْمُ النَّافِعُ ، وَدِينِ الْحَقِّ هُوَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ ،

به هه مان شيوه جنوڪه كانيش وتيان : ﴿ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ ﴾ واته : پيئمايى دهڪات بو حقه (له بيروباوه ردا / في الاعتقادات) ، ﴿

وَإِلَى طَرِيقِ مُسْتَقِيمٍ ﴾ واته : پيئمايى دهڪات بو ريگايى راست (له ڪرداره كاندا / في العمليات).

واته : (الهُدَى / رَيْنَمایی) بریتی یه له وهی که پیغه مبر ﷺ پیئی هاتووه : له هه والّه راسته کان و باوه ری دروست و زانستی به سوود ، (وَدِينِ الْحَقِّ / دین داری حهق و راسته قینه) بریتی یه له کرده وه چاک و راست و به سووده کان له دونیا و دواپوژدا .

ههروه ها ئیمامی (ابن کثیر) فه رموویه تی : (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ أَي بِالْعِلْمِ النّافِعِ وَالْعَمَلِ الصّالِحِ ، فَإِنَّ الشَّرِيعَةَ تَشْتَمِلُ عَلَى شَيْئَيْنِ : عِلْمٍ وَعَمَلٍ .. فالعلم الشرعي صحيح ، والعمل الشرعي مقبول)^(٦).

واته : مه به ست به (الهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ) بریتی یه له زانستی به سوود و کرده وهی چاک ، چونکه شه ریعه تی ئیسلام دوو شتی له خو گرتوووه : زانست و کرده وه ، جا زانستی شه ریعی راسته .. وه ته نها کرده وهی شه رعیش وهرده گریّت .

* شیخ (عبد الرحمن السعدي) په حمه تی خوای لیبیت فه رموویه تی : (صُحْبَةُ الْأَخْيَارِ : تَوْجِبُ الْعُلُومَ النّافِعَةَ ، وَالْأَخْلَاقَ الْفَاضِلَةَ ، وَالْأَعْمَالَ الصّالِحَةَ ، وَصَحْبَةَ الْأَشْرَارِ تَحْرِمُ مِنْ ذَلِكَ أَجْمَعُ)^(٧).

واته : هاوپییه تی کردنی چاکه کاران : زانسته به سووده کان و په وشته جوانه کان و کرداره چاکه کان مسوگه ر ده کات ، وه هاوپییه تی کردنی خراپه کاران له هه موو ئه وانه بی به ش و مه حرومت ده کات .

* له کو تاییدا ده لیم :

نایا پیّت خو شه له گه لّ کام له مانه دا بیت :

الرحمن	یان	الشیطان
أهل الإيمان	یان	أهل الكفر
أهل التوحيد	یان	أهل الشرك
أهل السنة	یان	أهل البدعة
أهل الطاعة	یان	أهل المعصية
الأبرار	یان	الفجّار
أصحاب اليمين	یان	أصحاب الشمال
أصحاب الجنة	یان	أصحاب النار

^(٥) تفسیر ابن کثیر : (٢ / ١٣٥) عند تفسیر الآیة (٣٣) من سورة التوبة .

^(٦) تفسیر ابن کثیر : (٤ / ٢٠٤) عند تفسیر الآیة (٢٨) من سورة الفتح .

^(٧) بهجة قلوب الأبرار ص : (٢٢٦) .

﴿ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ ﴾ [الانفطار] .

﴿ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ ﴿١٨٥﴾ ﴾ [آل عمران] .

﴿ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ : ﴿٢٠﴾ ﴾ [الحشر] .

﴿ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ ﴾ [الحشر] .

له بهر هه مه کانی وه رگێر

- ١ - سێ بنچنه کهی بیروباوهر و به لگه کانیان - چاپی پانزه یه م - .
- ٢ - بیروباوهرت وه رگه له قورئان و سوننهت - چاپی بیست و ههشته م - .
- ٣ - پوخته یه که له بیروباوهری ئیسلامهتی - چاپی چوارده یه م - .
- ٤ - کورته یه که له فیهقی سوننهت و قورئانی نازیز - ئاماده ده کریت بۆ چاپ - .
- ٥ - برایهتی نیوان موسلمانان ... - چاپی ده یه م - .
- ٦ - له گه ل کیدا داده نیشیت و هاوڕیبهتی کی ده کهیت ؟ - چاپی بیسته م - .
- ٧ - چۆنیته قوربانی کردن له سهردهمی پیغه مبهردا (ﷺ) - چاپی پینجه م - .
- ٨ - کاتی پارشیو و بهربانگ کردن له سهردهمی پیغه مبهردا (ﷺ) - چاپی شه شه م - .
- ٩ - حوکم و نادابه کانی قهرزدان و قهرزکردن و قهرزدانوه .. - چاپی پینجه م - .
- ١٠ - فهتوای گه و ره زانیانی هاوچه رخی نه هلی سوننه و جه ماعه سه بارهت به حوکمی حزبايهتی و جیاوازی و پارچه پارچه گه ریته - چاپی سی یه م - .
- ١١ - له ئیسلامدا چه نندین گروپ و حیزب نییه به لکو کومه ئی موسلمانان و خه لیفه هه یه - چاپی یه که م - .
- ١٢ - حوکمی کومه ل و حزبه ئیسلامیه کان له نیو کومه لگای موسلماناندا / فهتوای هه ردوو شیخ : (ابن باز) و (ابن العثیمین) - چاپی یه که م - .
- ١٣ - ئایا له م ده رگایهت داوه ؟ (پارانه وه له خواس پهروه ردگار) - چاپی چوارده یه م - .
- ١٤ - فهزل و گه وریه ی و حوکمه کانی ده رۆژی یه که می مانگی حاجیان له سوننهتی پیروزی پیغه مبهردا (ﷺ) - چاپی هه وته م - .

* زنجیره ی نافرته له سایه ی ئیسلامدا :

- ١٥ - یه که م : نافرته تان و فیروبوونی زانستی شه رعی - چاپی دوانزه یه م - .
- ١٦ - دووهم : زانا ترین نافرته تی دونیا - چاپی دوانزه یه م - .
- ١٧ - سێ یه م : له دایک بوونی کچان و سه ره له دانه وه ی خه صله تیکی سه رده می نه فامی و جاهلی له سه ده ی پیشکه وتوو ی بیست و یه کدا !!! - چاپی دوانزه یه م - .

* زنجیره ی بابه ته مه نه ه جی یه کان :

- ١٨ - یه که م : گه رانه وه بۆ لای زانیانی نه هلی سوننه پاریزه ره له تیاچوون و گومر ابوون - چاپی سی یه م - .

- ١٩ - دووهم : له بنا ما کانی بیروباوهری نه هلی سوننه و جه ماعه : خو شویستنی زانیان و به چاکه باسکردنیانه

... چاپی دووهم - .

- ٢٠ - سێ یه م : زانیانی نه هلی سوننه و جه ماعه ی سه رده م ده ئین : حزبايهتی بیدعه یه - چاپی دووهم - .

٢١ - چواره م : جه ماعه تي (الإخوان المسلمین) له تهرارووی شهرع و ژیریدا ، هه له و لاری بوون و گومراییه کانی جه ماعه تي (الإخوان المسلمین) له دیدی زانایانی نه هلی سوننه ی سه رده مه وه - چاپی سی یه م .

٢٢ - پشکیک له میراته که ی پیغه مبه ر (ﷺ) - چاپی حه وته م .

٢٣ - چل فه رمووده که ی نه وه وی (الأربعون النووية) - چاپی شه شه م .

٢٤ - وه لای پرسیاره شهرعی یه کانی سایتی به هه شت - چاپی دو وه م .

٢٥ - ته فسیری سوره تی فاتیحه - چاپی پینجه م .

٢٦ - (وانه گرنکه کان بو تی کرای موسلمانان / الدروس المهمة لعامة الأمة) - چاپی شه شه م .

٢٧ - وته ی زانایانی مه زه بی نیما می شافعی ره حه ته خویان نیبیت سه باره ت به کات و شوین و شیوازی

سه ره خو شی کردن و پرسه و ته عزای گیران - چاپی چواره م .

٢٨ - تویشووی بانگخواز بو لای خوی گه وه - چاپی سی یه م .

* له وه به ره مانه ی تر که کاریان بو ده که م :

- قه لای بیروباوه ر و یه کخوا په رستی - وه رگیرانی چه ندین کتیب .

- مه رجه کانی بالا پو شی شهرعی نافرته ی موسلمان و هه ندیک بابته ی په یوه نندیداری تریش .

- چونیبیت شو ردن و کفن کردن و نویژ کردن و ناشتنی مردوو / له گه ل نه حکامه کانی ته عزای و ته عزای باری له

سه رده می پیغه مبه ردا (ﷺ) .

- باخچه ی پیاوچاگان له فه رمووده ی سه روه ری پیغه مبه ران (ﷺ) وه رگیرانی : (ریاض الصالحین من حدیث سید

المرسلین ﷺ) .

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ﴾

﴿ رَبِّ اَعْنِي وَلَا تُعِنِّي عَلَيَّ ، وَاَنْصُرْنِي وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ ، وَاْمْكُرْ لِي وَلَا تَمْكُرْ عَلَيَّ ، وَاَهْدِنِي وَيَسِّرْ هُدَايَ اِلَيَّ ، وَاَنْصُرْنِي عَلَيَّ مِنْ بَعْدِي عَلَيَّ .. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي لَكَ شَاكِرًا ، لَكَ ذَاكِرًا ، لَكَ رَاهِبًا ، لَكَ مَطْوَعًا ، اِلَيْكَ مُخْبِتًا اَوْ مُنِيْبًا .. رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي ، وَاغْسِلْ حَوْبَتِي ، وَاَجِبْ دَعْوَتِي ، وَثَبِّتْ حُجَّتِي ، وَاَهْدِ قَلْبِي ، وَاَسَدِّدْ لِسَانِي ، وَاَسْأَلُ سَخِيْمَةَ قَلْبِي ﴾

محمد عبد الرحمن لطيف

===

له بلاو کراوه کانی

مالپه ری به هه شت و وه لایمه کان

ba8.org

walamakan.com